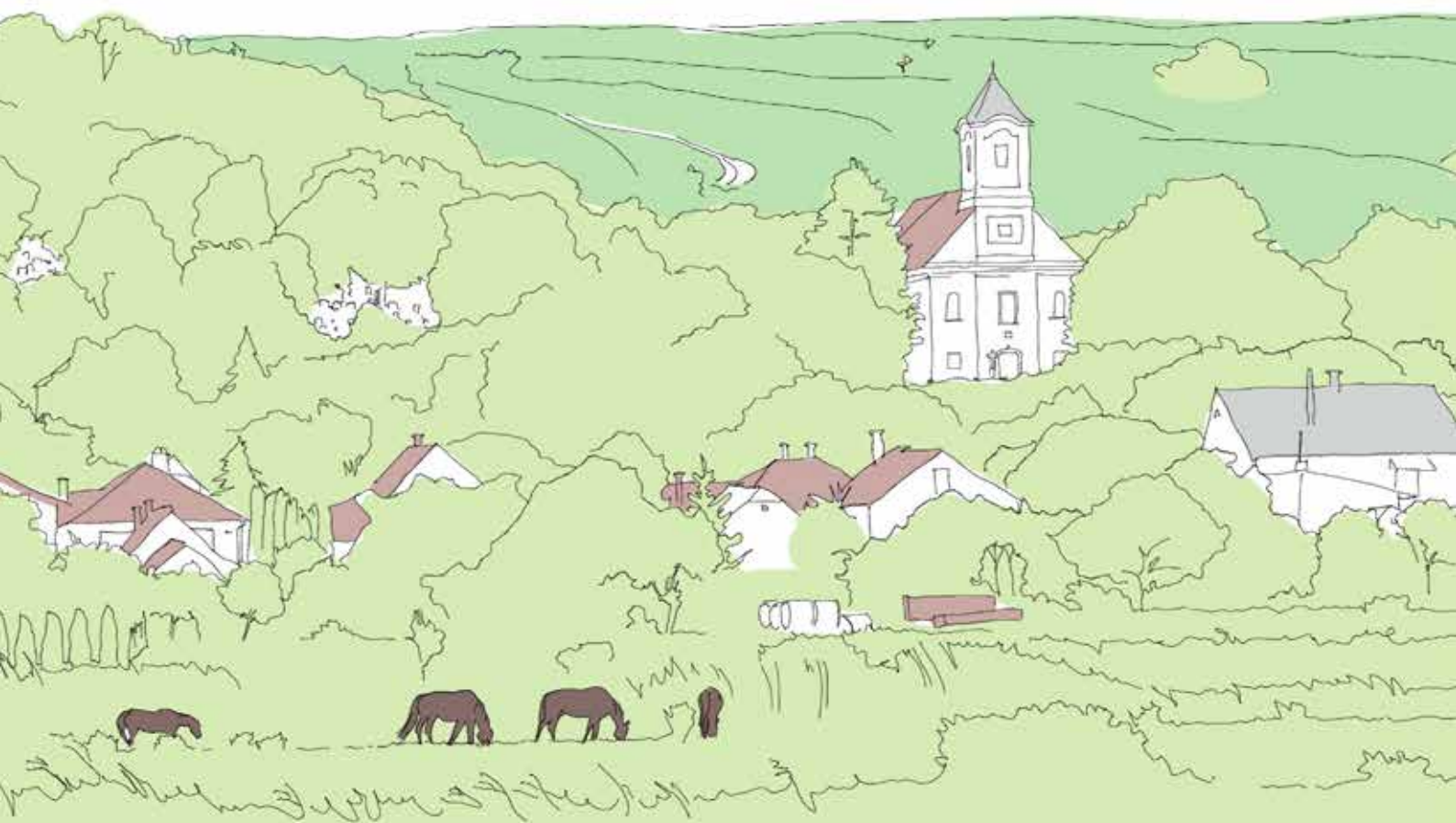

SÁRISÁP

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV **2017**

KÖSZÖNTŐ

Laut laut quisti optum ex enimusc illaboria nem harum explis nonsent, culluptassit laborumet accae dolorem etur aut odis ipiet aditemped el et voluptu scipsus aut omnimin necepe pra quam ea volar reped quost delissin re quidem voloressit laut que quas sed quaecatur, audaepernam sit vendit voluptia voluptis int occatis temquos iliquas abor sam ut ea diaesto ipicaetur sum idus, solor autem quunt et fugia eos enectem posam, qui quo impos volut ent quuntur epratunqui beaquibus, suntia nis alicitatur molupta tusapie nemqui ut que sin eum, consequi odist, impore pos eos.

Et acipsap ientias similigendis esequis amuscim agnam, nis molorerum et molum none corro volupis essitati tem res restis et facesto odis delendae natiasperes audam sus, si intur, int aut labOn rorit alici to voluptatias es ent dolor sit fugiaspic to volum aut perumqu iduciusdam reicaboreium escil millupta ipitae qui dolupis estia pores eiume quia explit, sequo dolenisqui dunt volar repro moluptatium ventibus et porepro que is vel moluptibus nisquaecae et ullorpo rrovit volorum rem seque sincidendaes ernatem volores est, sum rae pres quodicipis ario et fugiae. Um sim lacearchici nitius conse excearibusam et alis escius modic totatibus, tota videst ex exceaqui ut ut in et .

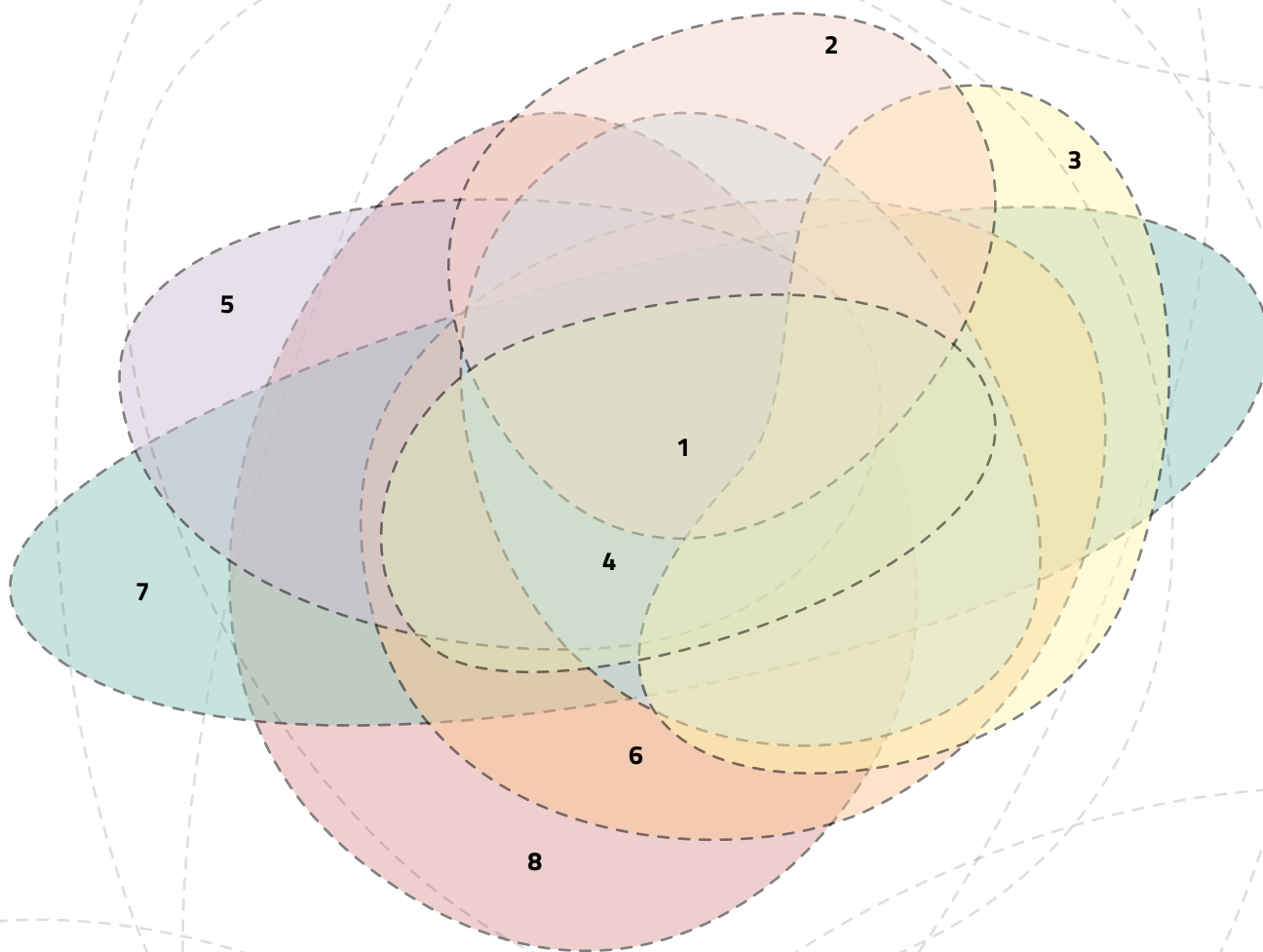
Harci doluptatur, sam sandund anduciet optaturios neses estore doluptaquos commoll acearchitae rerum invenima dolupta tatiossincto blaborum rest, consedit, ommo doluptatem quibusandi be-ruptas el ipsamenet acient qui ab in consequam voluptatur atiatem quossimpos et, od mo veriat fugitibus aut ellendande proreicium niaernat eum explam que cusamen diciati anihiliquam dolorit es alitatis re diaectis quia venem eum eum res maximusanto odit pos et moloriae sin niet quostis cium-qui aspid explique comnis magnatia id quaero voloreperum quos anti rem vollit quis et qui inciento venis aute quoditatem fugitae cuscill autecernat volum si quat.

Kollár Károly
polgármester

SÁRKÖZY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOMJEGYZÉK

1 BEVEZETÉS**OLDAL:****3.****2 SÁRISÁP BEMUTATÁSA****5.****3 ÖRÖKSÉGÜNK****9.****4 ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLTEK ÉS AZOK ARCULATI JELLEMZŐI****13.**

beépítésre szánt területek

1. Történeti településrész - Jellemzően intézményi rendeltetéssel

2. Történeti településrész - Fő utca mentén, jellemzően lakó rendeltetéssel

3. Történeti településrész - Jellemzően lakó rendeltetéssel

4. Hagyományos és vegyes beépítésű lakóterületek

5. Telepített ikerházas lakóterületek

6. Új beépítésű lakóterületek

7. Kiépítésre váró lakóterületek

8. Hagyományos iparterületek

9. Kialakuló gazdasági területek

beépítésre nem szánt területek

10. Rekreatív területek

11. Különleges területek

12. Erdőterületek, erdőszőlő területek

13. Szántó és legelő területek

14. Kertes mezőgazdasági területek

15. Tanyás mezőgazdasági területek

5 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁLTALÁNOS ELVEK**26.****6 JÓ PÉLDÁK ÉPÜLETEKRE, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEKRE****57.**

Házak, a homlokzat és a tömegformálás, színezés, anyaghasználat

Előtetők, tornácok, pergolák

Ajtók, ablakok, árnyékolók

7 JÓ PÉLDÁK KERTEKRE, ZÖLDFELÜLETEKRE**72.**

Magánkertek, udvarok zöldfelületei, melléképületek

Kerítések, támfalak

Közterületek, utcák, terek, zöldfelületi berendezések

8 REKLÁMOK, CÉGÉREK, MŰSZAKI ÉPÍTMÉNYEK**87.**

Reklámhordozók

Sajátos építményfajták, egyéb műszaki berendezések

IMPRESSZUM**103.**

BEVEZETÉS

1

BEVEZETÉS

A kézben tartott Településképi Arculati Kézikönyv olyan leírások és ajánlások gyűjteménye, mely Sárisáp mai és jövőbeni képét kívánja megismertetni az olvasóval.

A kézikönyv használója lehet mindenek előtt Sárisáp lakossága és a település döntéshozói. Javasolt a könyv olvasgatása mindazon szakemberek számára is, akik a település fizikai, vagy természeti környezetébe beavatkoznak, akik azt alakítani kívánják. Fontos megismernie a kézikönyvet annak, aki már lakója vagy lakója készül lenni Sárisápnak, de leginkább annak fontos, aki Sárisápon házat, egyéb építményt tervez létrehozni.

Útmutatásaival és javaslataival a könyv szemléletet kíván formálni, irányt mutatni azok számára, akik tetteikkel Sárisáp településképi arculatát befolyásolják. A Kézikönyv azok számára is útmutatóul szolgál, akik megismerni kívánják bármilyen céllal Sárisápot épített és természeti értékeit, kialakult településképet és annak az elkövetkező időkre tervezett alakulását.

A falu múltjának és jelenének megismerése segít megérteni a falu számára fontos helyszíneket, felfedezni a meglévő értékeket, melyeket védeni és megőrizni kell a magunk, s az utánunk jövő generációk számára. A kézikönyv, ha betölti szerepét, akkor hozzájárul a helyi közösség egyetértésén alapuló, közösen vállalt és egymástól kölcsönösen elvárt értékrend kialakításához, annak megformálásához, mely a harmóniát, a nyugalmat, s az elhagyni nem kívánt otthon-érzetét és biztonságát adja.

▲ Kőszikla Epöl és Sárísáp határán

A Kézikönyv létrehozását a „Településkép védelméről szóló törvény” rendelte el. A törvény a települések közösségére bízta annak eldöntését, hogy a jövőben hogyan alakuljon a saját környezetük. Arra ösztönöz, hogy helyi lakosság határozza meg milyen épített és a természeti értéket tart fontosnak és megővandónak saját településén. A településképi arculati kézikönyv jelen formája és tartalma az idők előrehaladtával feltételezhetően változni fog, minthogy a környezetünk sem állandó. Idővel megtartva az alapértékeket más-más válik fontossá, vagy mintaadóvá. Ezért az arculati kézikönyvet időnként meg kell újítani, felül kell vizsgálni, vagy csak egyszerűen ki kell egészíteni néhány újabb környezeti elem bemutatásával, hogy naprakészen töltsse be szerepét.

E könyv folyamatosan változásra szánt dokumentum, melynek tartósságát az elkövetkező idők fogják igazolni. Ha hosszú időre szól, az azt bizonyítja, hogy helyes elveket és meghatározásokat tartalmaz. Azt bizonyítja, hogy valójában a helyi lakosság, illetve Sárísápon élők egyetértésével és közös akaratával alakuló településképet kívánja formálni a javaslataival, az értékekre való rávilágításaival.

A kézikönyvben szereplő javaslatok megértéséhez meg kell ismerni a jelen állapotokat, a múltbeli eseményeket, amelyek formálták, befolyásolták a mostani településképet. Ugyanakkor el kell képzelni egy olyan jövőképet is, mely befogadója tud lenni az egyéni építési szándékoknak, s a konszenzusra (közmegegyezésre) épülő fejlesztési elgondolásoknak.

Az ország településeinek kinézete, arculata hogyan alakul, az mindég hosszabb időtáv eredménye. Napjainkban rendkívül felgyorsult egyes települések utcaképének, közösségi tereinek átalakulása. A közterületek, a közösségi élet szinterei, amelyek állapota, de még a magánterületek bizonyos mértékű alakítása is a mindenkori közösségi vezetés odafigyelésének, és cselekedeteinek következménye.

A településképi arculati kézikönyv Sárísáp Község teljes közigazgatási területére készült. Nem beszélhetünk egységes, vagy egyértelműen „sárísápi” arculatról a községben. A történeti településrész sem őrzi egységében a korábbi falu képét. Oly sok változáson, átalakuláson ment végbe a településképi, hogy ma nehéz megmondani melyik korszakát tekintjük a hagyományos faluképet hordozónak. Ezért a település mai arculatának kialakult állapotában minden korszak értékeit fel kell ismerni, s azok figyelembe vételével az újak építésekor, vagy felújításakor a meglévőkhez kívánatos illeszkedni.

Kiemelten fontos szerepet tölt be a kézikönyv a helyi értékek megismertetésében, mind az épített, mind pedig a természeti értékek tekintetében. Fel kívánja hívni a figyelmet azok helyi védelmének fontosságára. A helyi értékek mentésének szükségére, és az értékek mintakövetésével újabb értékek létrehozásának lehetőségére.

A törvény megfogalmazása szerint: „A kézikönyv a – települések természeti és épített környezete által meghatározott – településképi jellemzők bemutatásának és minőségi formálásának eszköze. A kézikönyv feltárja és ismerteti a településen belül jól elkülönülő egyes településrészek arculati jellemzőit és értékeit, és ennek figyelembe vételével szöveges és képi megjelenítés formájában javaslatot tesz a településképihez illeszkedő építészeti elemek alkalmazására.”

A kézikönyvvel egy időben készül a helyi szintű településképi rendelet is, mely a kézikönyvben szereplő ajánlásokra, megállapításokra alapozódik. Mindezek teljesülése esetén remélhető, hogy a kézikönyvben szereplő javaslatok és minták segítségül szolgálnak, elfogadást nyernek és a rendeletben foglaltak önkéntes jogkövetést eredményeznek.

SÁRISÁP BEMUTATÁSA

2

SÁRISÁP BEMUTATÁSA

„A legtöbb, amit gyermekinknek adhatunk: gyökerek és szárnyak” (Goethe)

Sárisáp Komárom-Esztergom megyében a Gerecse hegység nyúlványai között található az Únyi-patak, – helyi elnevezése szerint Öregárok – széles, korábban helyenként mocsaras völgye mentén. A környék legmagasabb pontja a Csolnok-Tokod határán emelkedő Gete, 473 m magas. A falut északon a Magas-hegy, keleten a Kecske-hegy, (Csolnok területén találhatóak), déli részen az Epöl területén fekvő Kőszikla, és északnyugati irányban a Babál-hegy gerince határolja.

Az oklevelekben a 11.-12. században jelenik meg Sapy, Sap. Saap néven a lakhely. Vélhetően az Öregárok középkori nevéből kapta „Sári” előnevét, s így lett a falu neve kezdetben Sári-Sáp, s mintegy háromszáz év óta Sárisáp.

Sárisáp korai múltjából említésre méltó a római időkből származó leletek bizonyossága szerint, a Quadriburg dűlőben feltételezett római alapítású település nyomai. A falu több középkori falura települt.

A 12. és 13. században különböző oklevelekben említik Sárisáp nevét. A 15. században egy erdélyi vajda birtoka a terület, majd a tatárjárás és a török hódoltság idején elnéptelenedik a falu.

Sárisáp a szlovák falu

Az elnéptelenedett falu földbirtokosának érdekében állt a földműveléshez a lakosság számának növelése, a falu újra-telepítése A 17 század végén Sándor Menyhért alispán, mint a terület birtokosa újratelepíti a falut, s Nyitra és Trencsén megyékből szlovákokat telepít be. A 19. század kezdetén kolerajárvány tizedelte a falu lakosságát, miután ismét s felvidékről –cseh, morva, szlovák - betelepítettek pótolták lakosságot. Harmadik betelepítésre is sorkerült a mintegy 27 év utáni az újabb kolerajárvány következtében. Sárisáp szlovák hagyományait az élet, (kultúra, nyelv, néphagyomány) számos területén őrzi, és ápolja.

A lakosság, a falu gazdasága, hagyományai

Sárisáp jelenét nem lehetne megérteni szénbányászati múlt elemzése nélkül. A Tokod és Sárisáp közötti Annavölgyben 1780 körül kezdődött a szénkutató, az első szentelepet 1795-ben tárták fel (Anna- és Vince táró néven). Az 1975-ig tartó bányászatnak 3 jelentős korszaka volt: első az uradalmi bányászat, mely 1850-re elérte az évi 5000 tonnás termelést, lényegében oligocén korú szénből. Ekkor magánember területéről bányászták a szenet kezdetleges módszerekkel és lóvontatású szekerekkel szállították el a fogyasztókhoz.

1860-tól a második, a nagy bányatársaságok ideje, amikor a műszaki fejlődés már megengedte a mélyebben fekvő eocén korú szén fejtését is. Korszerű gépekkel bányásztak, s megkezdődött a vízi úton való szállítás is. Táton a Duna parton szénrakodott létesítettek, s ennek eléréséhez megépült a szénmedence első keskeny nyomtávú vasútja, a Tokod-Tát lóvontatású vasút. 1891-re megkezdődött az annavölgyi kőszénbánya telepig húzódó szárnyvonalnak a megépítése is. 1894-ben már személyszállításra is használatos volt.

A 19. század végére a szénbányászat művelése megindult a térségben, majd a kaolin bányászat is. Sárisáp lakossága a századfordulóra 2,5-szeresére növekedett a munkalehetőséget és megélhetést biztosító bányák működése következtében. Állami kézbe került már 1903-tól az iskola, majd 1920-tól az óvoda. 1930-ra volt önkéntes tűzoltóság, lövészegylet, kultúrotthon, népkönyvtár. A közösségi intézmények a bányászatnak volt köszönhető.

Harmadik korszak 1946-tól kezdődött, mikor a bányákat államosították Dorogi Szénbányászati Állami Vállalat néven. A mélybányászat folyamatosan küszködött a vízbetörésekkel, s végül 1975-ben az Annavölgyi üzemeket végleg bezárták, s megkezdődött a rekultivációs korszak. 2000-ben még Sárisáp felett tornyosuló magas hánypó és néhány laposabb hánypó jól látható volt.

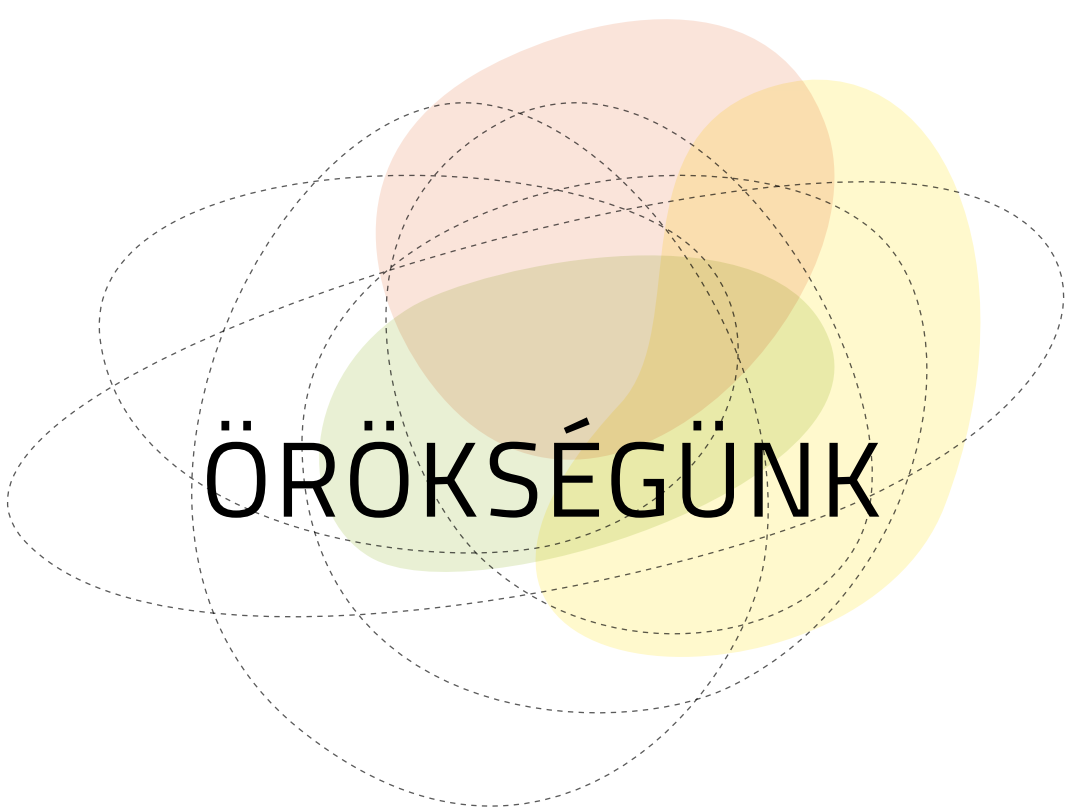
A térségi Új Élet MGTSZ központja Sárísápon volt az Öregárok melletti (azóta már elbontott) irodaházban. Ugyancsak a községben volt az MGTSZ meghatározó üzeme az ALUGRAFIKA és a NYÁK néven ismert üzem. Az Új Élet MGTSZ a nyolcvanas évekre kiváltságosnak számított, hiszen a mezőgazdasági tevékenység mellett ipari tevékenységet és háztáji gazdálkodást is létrehozhatott. Az ipari tevékenység, mint „melléküzemág” hatékonyan kiegészítette a sok helyen veszteséges alaptevékenységet. Az alugrafikai gyártás komoly nyereséget hozott, s ez teremtette meg a lehetőségét a sárísápi nyomtatott áramkör gyártás fejlesztésének. Ez adta alapját a számítógépek gyártásának is, mely a hazai számítógépes kezdeti időszak hőskorának számított a nyolcvanas évek derekán. Tovább fejlesztésének legfőbb problémáit a külkereskedelmi nehézségek, import stop, embargó képezte.

Természeti, táji adottságok

Sárísápot átszelő Únyi-patak (Sárísápi szakaszon: Öregárok) a Gerecsében, Úny településen ered, mintegy 170 méteres tengerszint feletti magasságban. A patak Sárísápon délről északi irányba szállítja a vizeket a Dunába. Nyugatról – a magaslatok között kanyarogva – a Bajna-Epöli-vízfolyás, míg keleten, Dág határában a Janza-patak torkollik belé. A patak általában szántóterületek, rétek között halad. Fontos ökológiai kapcsolatképző elem, partját keskeny nádasok, puhafás állomány jellemzik. A szelíd lankák között meanderező vízfolyás meghatározó eleme a sárísápi tájnak. 1847-ben szabályozták először az Öregárkot. A vidék vízben szegény. A bányák művelésén kívül helyezése óta csak nagyobb esőzések idején emelkedik a patak vízhozama. A területet körülvevő hegyek és dombok jelentősen befolyásolják a táj éghajlatát. Fékezik a szél erejét, ezáltal csökken a párolgás, a talaj kiszáradása lelassul. Kedvez ez embernek, állatnak, növénynek.

Sárísáp belterületén számos közösségi zöldterület épült ki a lakosság szabadtéri rekreációs igényeit ellátva. A köztertek, közparkok jellemzően az újabb településrészekben kerültek kialakításra: a Handlova parkban sportpályák és jól felszerelt játszótér épült, az Iskola közben a játszótér mellett modern gördeszka-pálya is található. Mindezek mellett további közhasználatú zöldfelületek találhatók, amelyek elsősorban díszítő vagy pihenőhelyként szolgálnak. Említést érdemel az 1700-as években, népi-barokk stílusba létesült Kálvária vagy a Templom tér szépen gondozott emlékkertje. A Fő utca széles zöldsávval, szakaszosan fasorral ellátott (jellemző faja a vérszilva), a központban szép cserje és évelő kiültetések is tarkítják.

Az Únyi-patakot az Epöli úttól északra szélesebb, vizenyős terület kíséri, üde rétekkel, legelőkkel. Bár az ún. Tófenék jellemzően mezőgazdasági művelés alatt áll, ugyanakkor a magas talajvízállás, időszakos elöntések miatt a terület szántóföldi termeszésre kevésbé alkalmas. Az önkormányzat tervezi itt egy nagyobb tó kialakítását, amely új rekreációs helyszínül szolgálhatna a lakosságnak.

An abstract graphic consisting of several overlapping circles in shades of orange, yellow, and green. Dashed lines form a complex, interlocking pattern around the circles.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

ÖRÖKSÉGÜNK

"Tiszteld a múltat, hogy érthesd a jelent és munkálkodhass a jövőn!"
(Széchenyi István)

Örökségünk megjelenik az épített és a természeti értékeinkben, az elmúlt korok történéseiként fennmaradt emlékeinkben, a létrejött közösségeink szokásaiban, a minden napjainkat meghatározó lakóhelyi és munkahelyi környezetünkben. Sárísáp története, szerzett öröksége messzi időkre tekint vissza.

Sárísáp múltja, kialakulásának története

Sárísáp területe mintegy 6000-8000 évvel ez előtt, tehát már az új-kőkortól kezdve ember lakta hely. Az első ismert települést a rómaiak alapították QUADRIBURG néven. Kőkori edénytöredékek kerültek elő a X. táblán. Rézkori leletek is előbukkantak az Éles-hát és a Paulinamajor környékéről. Bronzkorra utalnak a Quadriburg-dűlőben hajdan állt földvár nyomai. A területet még a 20. század első felében is szántóföldnek használták, ezért a sáncárok vonala mára csak helyenként és igen elmosódottan vehető ki. Az ókori népek közül a kelták uralma tartott a leghosszabb ideig ezen a vidéken. 1901 augusztusában egy római kori sírkövet találtak, amely másodlagos helyről, a barokk kori fürdőépület falából került elő. A Quadriburg-dűlő déli kiszögellésén 1926-ban Balin Albin egy ókeresztény sírkápolna alapjait tárta fel.

A mai falu határában több középkori falu létezett. A mai Magyarország dunántúli része Kr. u. 1. században került római fennhatóság alá. A Duna vonalának katonai megszállása a század közepétől következett be. Az új tartomány ekkor kapta a Pannónia nevet. A régészeti leletek között legjelentősebbnek a Quadriburg az időszámítás szerinti 4. századi római kori település maradványai, valamint az Árpád-kori emlékek bizonyultak.

2012-ben a 4. századi ókeresztény sírkápolna hitelesítő feltárása közben a 2.-3. század fordulójáról származó kelta kocsisírt találtak a belterületi Kecse-hegyen. Ez idáig páratlan leletnek minősül, hiszen teljes épségben került elő a felszerelt utazó-kelta-kocsi. A kocsi tulajdonosa egy előkelő római kori kelta uraság lehetett, akinek négy lovát és vadászkutyáit is eltemették a kocsival együtt.

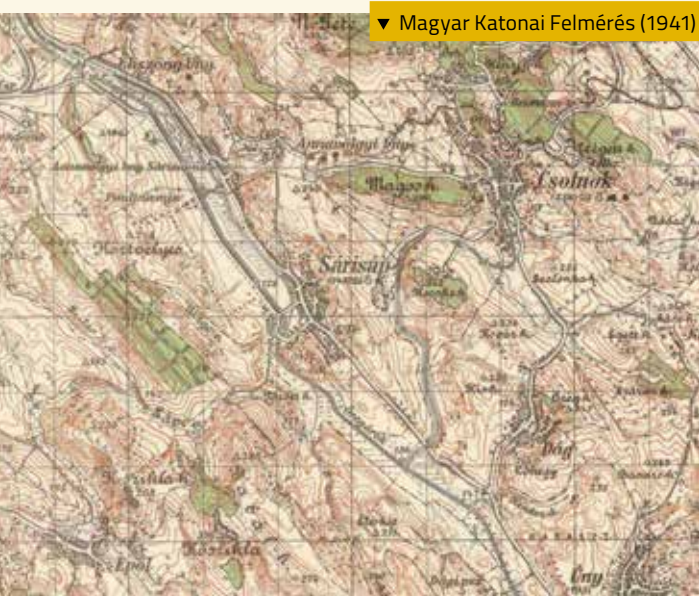
◀ I. Katonai Felmérés 1763-1787

▲ II. Katonai Felmérés 1806-1869

▲ III. Katonai Felmérés (1869-1887)

▼ Magyar Katonai Felmérés (1941)

A 18. század végén az Öregárok felduzzasztásával a mai Malom utca végén a megye egyik legnagyobb tavát alakították ki, mely „fördőház”-ával, gyógyvíznek tartott sárgálló timsós vizével fontos helyszíne volt számos társasági eseménynek, gazdasági tevékenységnek.

1755-ben Sáriásap már önálló plébániával rendelkezett, Csolnok leányegyháza lett. II. József rendeletére lett az önálló plébániája, de a tényleges önállóságot csak 1811-ben nyerte el. A barokk templom 1766-ban Szent Imre herceg emlékeztetőre épült. Az istentisztelet nyelve két egymás utáni vasárnapon szlovák volt

1700-as évek végén barnaszénre találtak a környéken, mely felfedezésével a 19. században teljesen megváltozik az addig főként mezőgazdaságban tevékenykedő lakosság élete.

1809-es kolerajárvány megtizedelte a falu népét. Gróf Sándor Vince ismét felvidéki szlovák, cseh és morva telepeseikkel népesítette be a falut. Csekély mértékben németek is érkeztek ekkor.

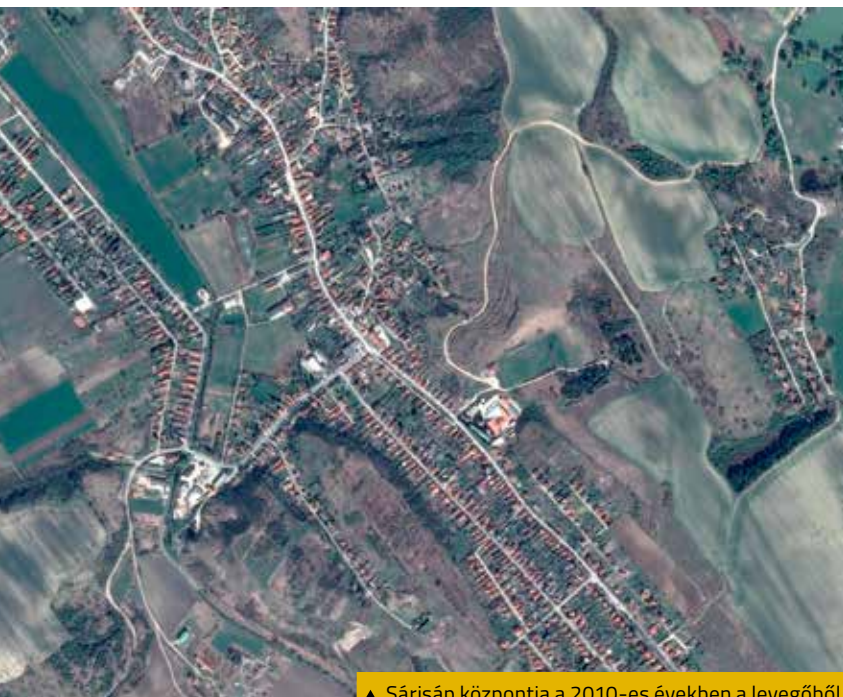
Sándor Móric, az „ördöglovas” volt a környék földesura, aki utolsó férfinak volt a Móric gróf családnak. Leány Paulina házasságot kötött herceg Metternich Richárddal, s így Sáriásap Metternich-birtok lett. 1850 és 60 között a környék bányáiban dolgozott Zsigmond Vilmos bányamérnök, kinek Jókaihoz fűződő jó barátsága következménye a Fekete gyémántok Jókai regény.

A bányászat az 1850-es évek bégére megakadt, és anyagi támogatás hiánya miatt és 1866-ban a Sándor család a bányászati jogot és a meglévő felszereléseket, épületeket eladta Drasche Henriknek, aki a Csolnok-i bányák bérleti jogával már ekkor élt, így Annavölgy megvásárlása után a két bányászatot egyesítette és a föld alatt összeköttet. A bányászat fellendülését az 1890-es évek jelentették, miután megépült a Budapest – Esztergom - Almásfüzitő vasútvonal és a Tokodot Annavölgygel összekötő szárnyvonal. Ezt megelőzően, azaz 1893-ig a szén szekérrel szállították a Táton üzemelő dunai rakodóhoz. Ekkor hajóval érkezett a szén Budapestre. Újabb fellendülést adott a bányászat részére az 1898-as villamosítása a bányának, amikor az Esztergom-Szászvári Kőszénbánya RT vásárolta az annavölgyi bányát.

A Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887), az 1941-es Magyarország térképrészleteinek és a legutóbb készült topográfiai térkép összevetéséből látható miként változott a falu belterülete, beépítésének észak-déli irányú növekedése.

A 19. századi kataszteri térkép a falu 1887-es beépítéséről ad tájékoztatást, mely egy-egy részletén a korabeli épületeket, területhasználatokat is részletesen mutatja.

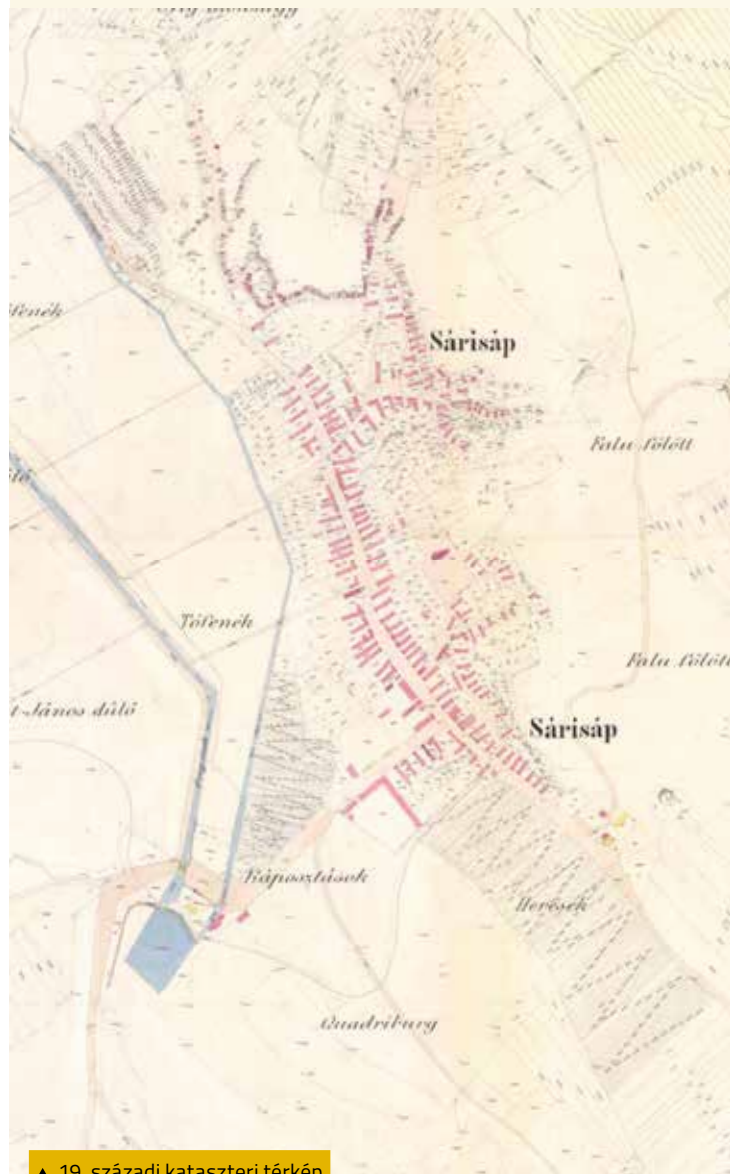
A „Káposztások” alatt (felett) a régi helyen lévő Öregárokkal párhuzamosan vezető árokra települt malom és hozzá kapcsolódóan tő még jól kivehető a térképen.

▲ Sárísáp központja a 2010-es években a levegőből

Sárísáp és Annavölgy lakossága együttesen mintegy másfél ezer volt. Ebből közel 480 fő a bányában dolgozott, akik eltartottak további 1000 főt. A bányászkodás mellett a családok mezőgazdasági területtel is rendelkeztek, melyet a bányászok a családdal közösen műveltek. A munkakörülmények jelentős romlása következtében a 20. század elejére sztrájkot indítottak a munkások. 1912-ig lovak vontatták a bányában a csilléket. Ekkor benzinmozdonyokat szereltek fel a munkavégzés segítésére. 1924-ben megindultak a sorozások. A szénbányászok egy része felmentést kapott a sorozás alól, de így is 56 –an életüket veszítették az első világháború különböző hadszínterein.

A két világháború között a lakosság továbbra is a mezőgazdaságból és a bányászatból élt. 1924-re kiépült Reimann-altáró, mely 6850m hosszan nyúlt el Dorog és Annavölgy között. Számos vízbetörés miatt a bányászat ismét hanyatlott. Az üzem újraindítására 1940-ben került sor, a sok omlás, tűz és vízbetörés nehezítette továbbra is a munkát. A háborús események hatására a szénmező víz alá került. Az annavölgyi bányabejáratot a német katonák 30 méter hosszan berobbantották.

▲ 19. századi kataszteri térkép

▲ Sárísáp korabeli fotója a 20. század első feléből

▲ Falunapi felvonulás Szent István napi ünnepség 2016. 08.

▲ Égi lámpások a testvérvárosban, Hannovában

A bányászat mellett a lakosság másik megélhetési forrása a mezőgazdaság volt. A családi kisbirtokok mellett a Metternich uradalom területén gabonát, kikerit és kapásnövényeket termesztettek. Jelentős volt az uradalomban a juh-tenyésztés is, valamint Sándor Mőric mőnese is számottevő volt. Tőrzskönyvezett tehenészete is volt az uradalomnak.

Nagyarányú építkezések kezdődtek a 20. század elején. 1904-ben épült fel a „régi” 6 tantermes iskola, majd 1926-ben az óvoda. 1929-ben elkészült a Munkásotthon (a régi mozi épülete), s már 1924-ben villamosították a falut. 1941-re a lakosság meghaladta a 3800-as főt.

A második világháború eseményei mind az emberéletben, mint a fizikai környezetben nagy veszteséget okozott, több, mint 120-an veszítették életüket, s megsérült 575 ház, 93 teljesen leégett. Az állatállomány csaknem teljesen kipusztult.

A háború után gyorsan megkezdődött az újjáépítés, s 1945 októberében már termelni kezdett a bányá.

1946-47-ben mintegy ötszáz fő kitelepült Szlovákiába, Handlovára és környékére.

A háború után is több tragikus esemény érte a falut, 1947-ben bányatűz következménye 33 halálos áldozat volt, majd 1953-ban az Únyi patakban életét veszített gyermek keresése közben aknarobbanás miatt 6 halálos áldozata és sok súlyos sérültje lett a keresésnek.

Az elkövetkező évtizedekben teljesen újjáépült a falu. A hatvanas évektől kezdődően felépült fel a Mővelődési Ház, majd a Községháza, az Iskola új emeletes szárnya, és a Plébánia.

1976-ban bezárt Sárísápon a XIX-es és a XX-as akna, befejeződött egy hosszú és küzdelmes időszak, s egyben megszűnt a biztos megélhetést jelentő helybeli munkalehetőség.

1959-ben megkezdte a felszíni bányamővelését a kalin bányászat. Szintén ez évben megalakult az Új Élet Termelőszövetkezet. E kettő közül a kaolin üzem továbbra is folytatja a kaolin-kitermelést, a TSz pedig Agro-Techno Rt. néven mőködött tovább.

A község lakosságából, s betelepültek közül több magánvállalkozás alakult a szolgáltatást és a lakossági ellátást biztosítva.

Annayölgy 1997 január elsején önálló községként levált Sárísápról.

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGEK

MŰEMLÉKI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÍTMÉNYEK

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

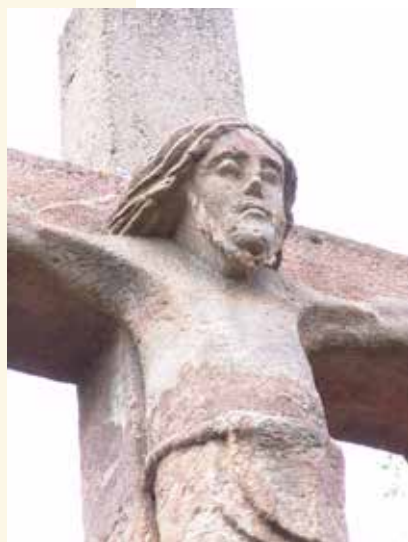
Az 1701-es visitáció jelentése szerint a középkori, Szent Imre tiszteletére szentelt templom romként pusztult el. Májig nem tisztázott az első templom helye, feltételezések szerint az Öregárok közelében állhatott. A ma is álló római katolikus templomot 1766-ban újra Szent Imre herceg emlékezetére építik fel. A barokk stílusban épült egyhajós, egyenes szentélyzáródású műemlék templom, Ny-i homlokzatán tornyos. Csehsüveg boltozatos hajóval, a szentély felett kontyolt nyeregtetővel a szentély déli és keleti oldalához kapcsolódó „L” alakú sekrestyével épült. A hajó bejárati oldalán falazott karzat van. Alapterülete több, mint 180 m². Sándor Mihály építette a korábbi templom anyagának felhasználásával. 1907-ben és 1957-ben felújították, 1960-ban bővítették a sekrestyével.

KÁLVÁRIA SZOBORCSOPORT

A Tokod felé vezető úttal párhuzamosan, a templomtól É-ra alakították ki a stációsort a Móricz Zsigmond utca váltakozó oldalán. A Kálvária tér a Fő utcából nyílik, melyen kis park szélén áll az indító kereszt. Az 1850-ből származó stációk vezetnek fel a dombtetőn álló golgotához. A műemléki együtteshez tartozik a golgota is, mely 1793-ban épült. 2001-2003-ban újították fel, s kiegészítették az egyes, csak töredékekben fellelhető szobrokat. A stációk is megújultak, melyek oszlopon álló, íves lezárású aedikulák, tetejükön fém kereszttel.

MEPOMUKI SZENT JÁNOS SZOBOR

Az Öregárak felújított hídja közelében, egy magánkertben áll a folyók, a hidak, hajósok, vízimolnárok és bányászok védőszentjének barokk stílusjegyeket viselő szobra.

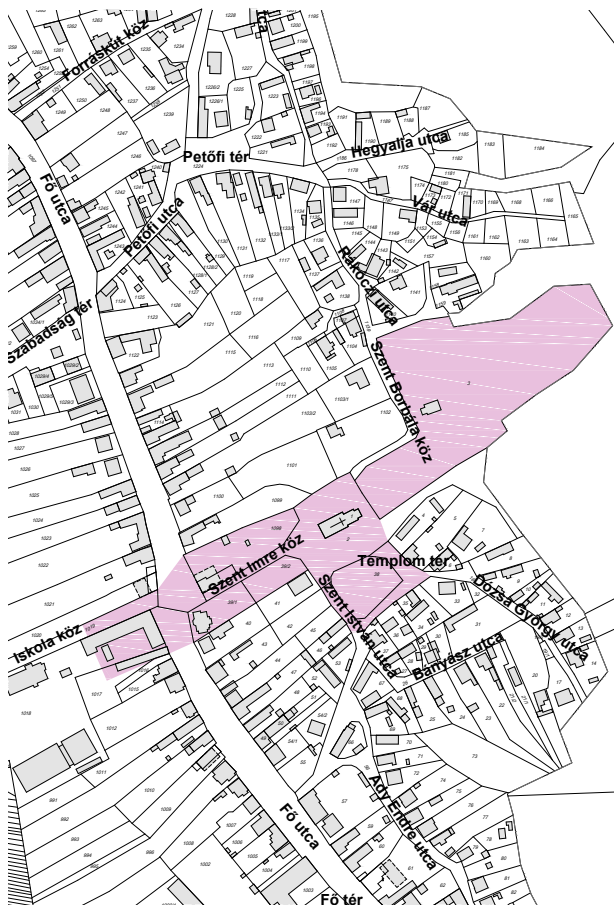
TÁJHÁZ

Az Ady E. utcában a helyi szlovák családok életét mutatja be a szépen felújított lakóházban berendezett kiállítás. Az épület jó példája a térségben jellegzetes nyitott tornácos oszlopos lakóházaknak.

Sárisápon több táji jelleget hordozó lakóépület is található, melyek ma is jelentőséggel bírnak a településkép alakításában, a falu arculati jellegzetességének meghatározásában

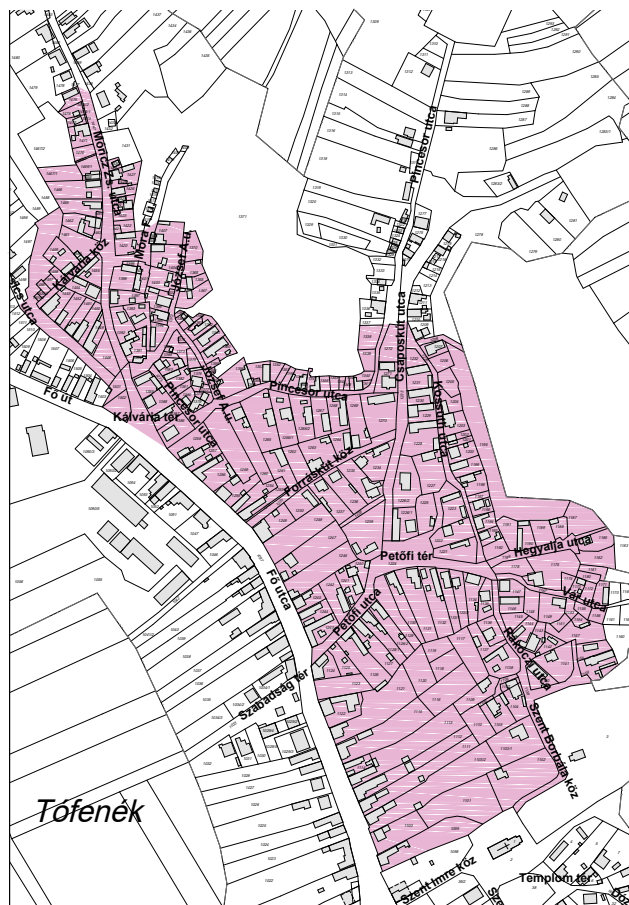

TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÉS TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL TERÜLETI VÉDELEMRE JAVASOLTAK AZ ALÁBBI TERÜLETEK

▲ Területi védelem 1.

A történeti településrészen az utcahálózatot, a telekszerkezeti sajátosságokat őrző településrész településszerkezeti védelemre javasolt területének térképi lehatárolása.

▲ Területi védelem 2.

A templomteret és a kialakuló „iskola-tér” összekötését jelentő útvonal menti épített értékek településképi és településszerkezeti védelemre javasolt területének lehatárolása.

Helyi védelem alatt álló és a településképet meghatározó, s ez által védelemre javasolt épített egyedi értékek:

HRSZ	CÍM	ÉPÜLETTÍPUS	MEGJEGYZÉS
3	Szent Borbála köz 16.	ravatalozó	védett
70	Ady Endre u. 20.	faluház	védett
272	Fő u. 147.	lakó	védelemre javasolt
554	Hunyadi János u. 71.	lakó	védelemre javasolt
777	Május I. sor 8.	lakó	védelemre javasolt
1000/1	Malom utca 3.	művelődési ház	védett
1029/4	Szabadság tér	tűzoltó szertár	védett
1041/2	Fő utca	gondozási központ	védett
1318	Pincesor u. 48.	lakó	védett
1430	Móricz Zsigmond u. 19.	lakó	védelemre javasolt

További, a településképet befolyásoló épületek:

HRSZ
313
584
1465

CÍM
Hunyadi János u. 36.
Hunyadi János u. 49.
Móricz Zsigmond u. 12.

ÉPÜLETTÍPUS
lakó
lakó
lakó

MEGJEGYZÉS
főépítési konzultációra
javasolt

A felsorolt épületek részletes ismertetése a településképi arculati kézikönyv mellékletében szerepel.

Táji értékeket képviselnek Sárísáp területén az alábbi építmények és terület:

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságának adatszolgáltatása alapján Sárísáp területét érintő táj- és természetvédelmi értékek:

- Az Epöli szarmata vonulat a Natura 2000 hálózat Különleges Természet-megőrzési Területe
- a természetvédelmi törvény erejénél fogva (ex lege) védett értékek (Únyi-patak mentén felbukkanó források, Epöli vonulat barlangjai, egy földvár (Diófa utcai dombon))

További javasolt egyedi tájértékek:

- 1) Kálvária
- 2) I. világháborús emlékmű
- 3) Temető területe és síremlékei
- 4) Templom kert és emlékművei
- 5) II. világháborús emlékmű
- 6) Bányász emlékmű
- 7) Kereszt
- 8) Nepomuki Szent János szobra
- 9) Öregárok Malom utcai hídja
- 10) Az 1953. június 17.-ei robbanás áldozatainak emlékműve

▲ A Malom utcában az Öregárok felújított hídja

▲ Az 1953. június 17.-ei robbanás áldozatainak emlékműve

▲ I. világháborús emlékmű

▲ Bányász emlékmű

▲ II. világháborús emlékmű

▲ Malom utcai kereszt

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Sárisáp külterületeinek jelentős része természetvédelmi oltalom alatt álló, Natura 2000 besorolású terület. Az „Epöli szarmata vonulat” megnevezésű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Máriahalom, Bajna, Nagysáp és Sárisáp települések határában fekszik. A vonulat löszpusztái, erdei meghatározzák a település karakterét, egyúttal a tájkép legkedvezőbb látványú részleteit adják. Itt található Magyarország egyik legnagyobb kiterjedésű löszgyepe, amely a terület közel két harmadát borítja. Kisebb foltokban nedvesebb gyepek és szántók is találhatók. A térség igen változatos terepadottsággal bír: elszórtnan mészkő és dolomitsziklák emelkednek ki a vastag löszrétegből (Bajna: Kablász-hegy, Őr-hegy, Öreg-Őr-hegy; Epöl: Fehér-szikla, Második-szikla; Sárisáp: Babál-szikla). A dombok közötti mélyedésekben számos patak fut le, így kisebb-nagyobb vizes élőhelyek is kialakulhattak itt.

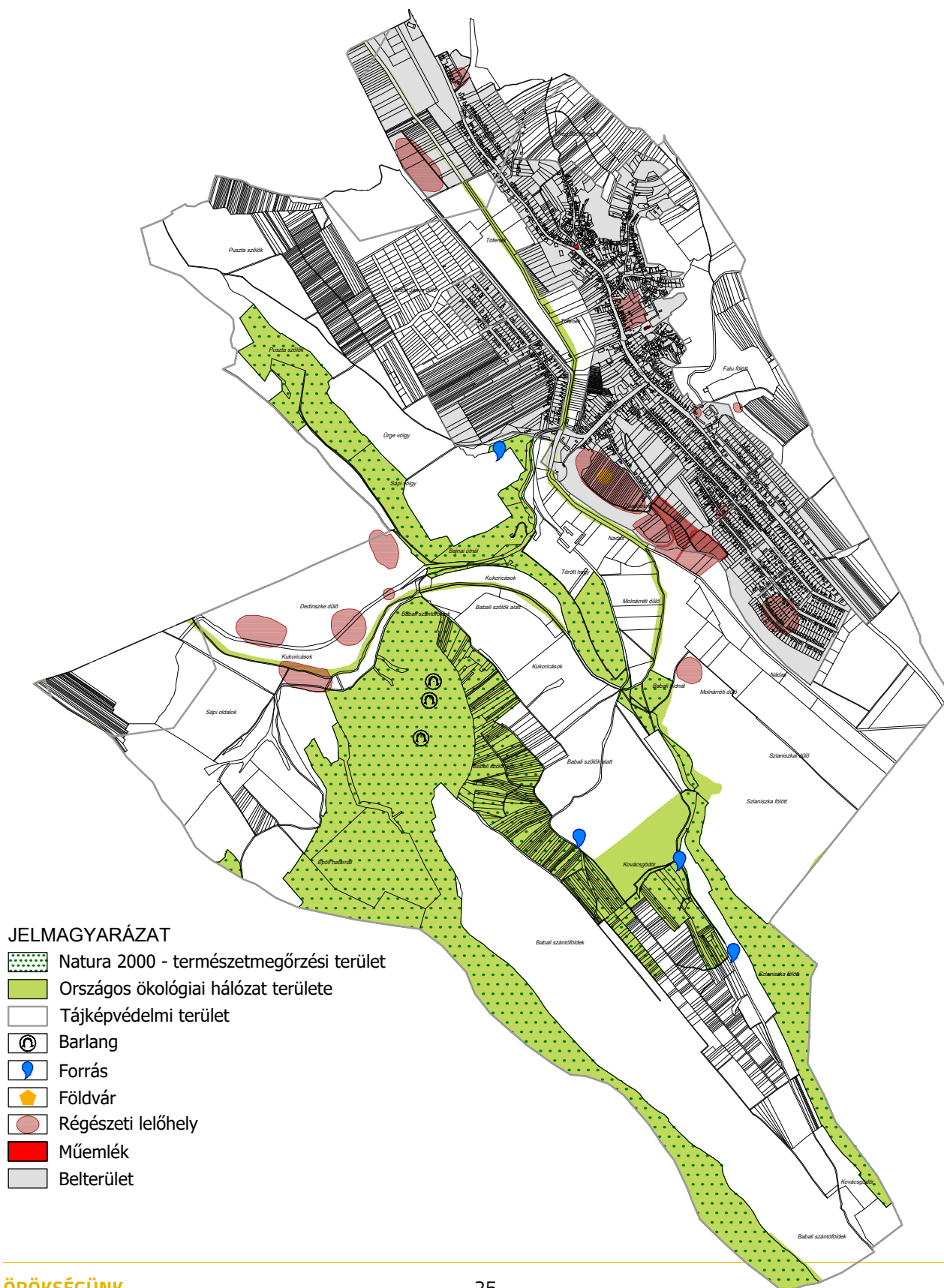
A területhez kötődő legfontosabb európai közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok:

- Közösségi jelentőségű élőhelytípusok:

Pannon cseres tölgyesek, Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik.

- Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Pannon molyhos tölgyesek, síksági pannon löszgyepek.

- Közösségi jelentőségű növényfajok: leánykőkörcsin, piros kigyószisz

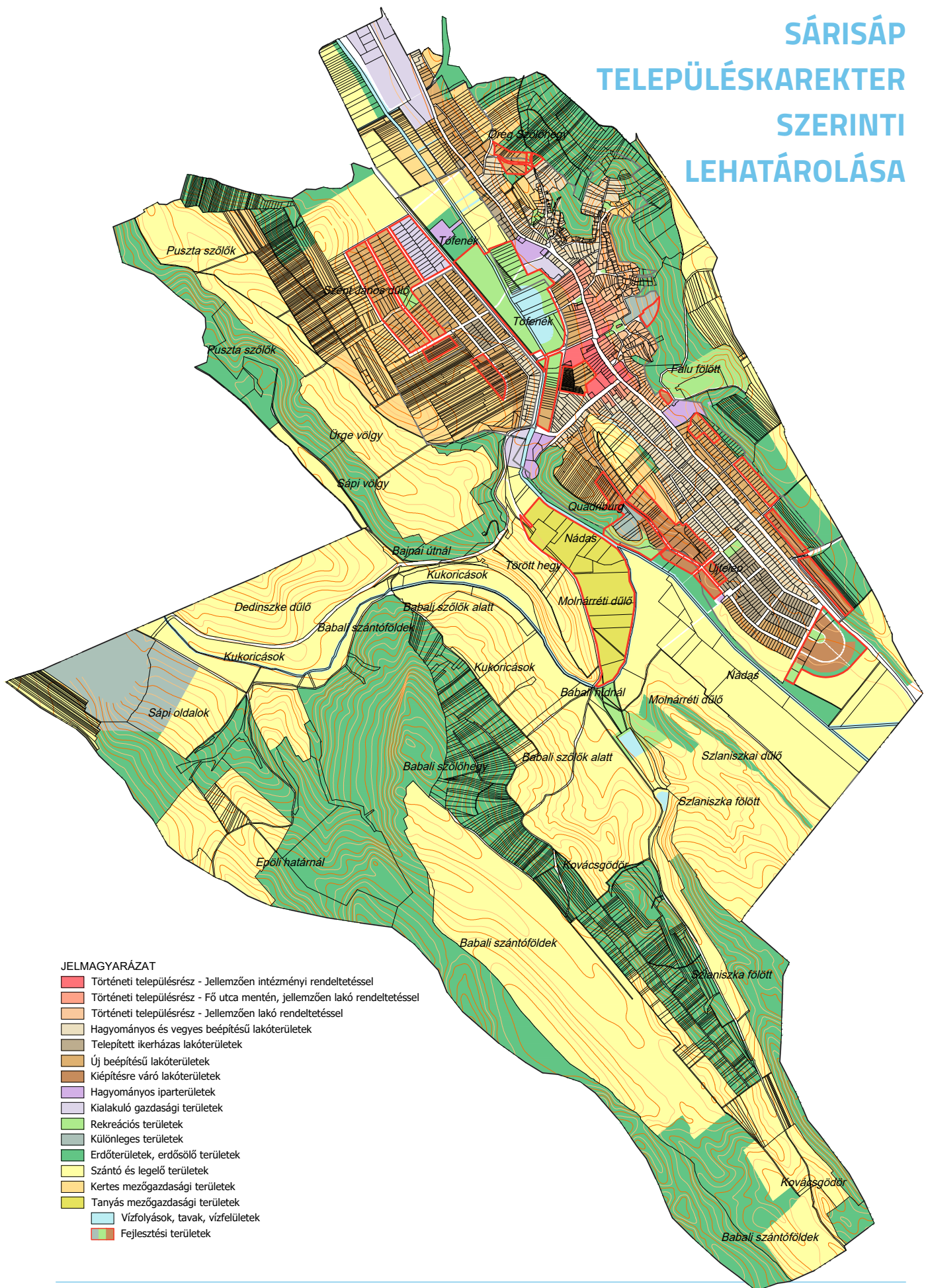

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK ÉS AZOK ARCULATI JELLEMZŐI

4

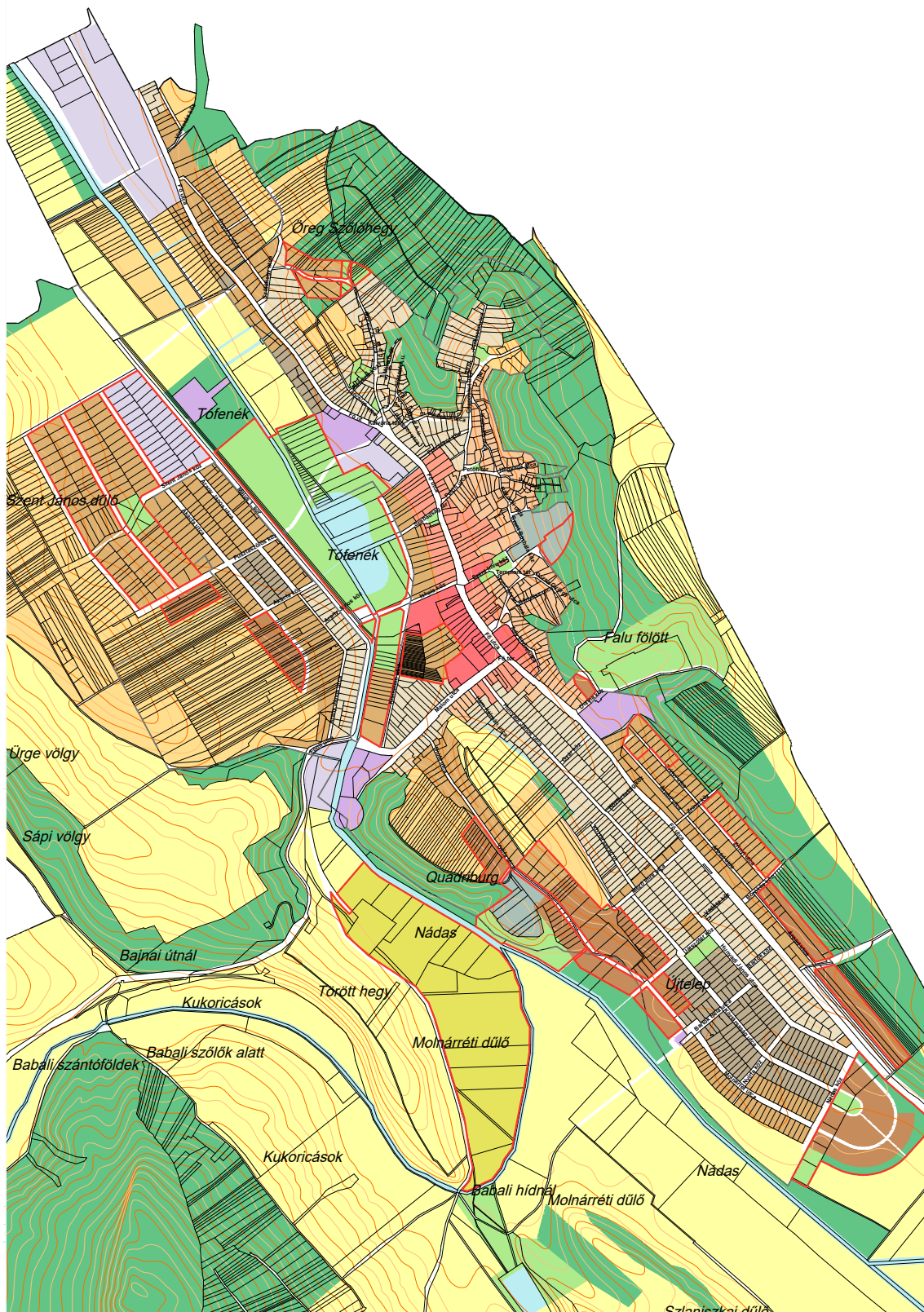
SÁRISÁP TELEPÜLÉSKAREKTER SZERINTI LEHATÁROLÁSA

Sárisáp településkarakterét elsősorban településszerkezetében, településképet meghatározó elemeiben, formáiban, anyagaiban és színvilágában együttesen ragadhatjuk meg.

A falu morfológiája a belterületén belül jellemzően az idők során létrejött települési bővítésekkel változik, karakter-egységei a falu területi növekedésével jellemezhetők.

Településképi szempontból Sárisáp teljes közigazgatási területe meghatározó szereppel bír. Ennek megfelelően a karakterlehatárolások felölik a teljes közigazgatási területet.

Sárisáp mára kialakult településszerkezetét vizsgálva megállapítható, hogy az Öregárok menti hosszan elnyúló településmagra több irányban szerveződött rá a megnövekedett belterület. A beépített területek terjeszkedésével a természeti adottságokat figyelembe vevően ideálisan használta ki a falu a beépítésre alkalmas területeket. A domborzati és vízrajzi adottságokból fakadóan ez elsősorban a történeti településrészt képező területek északi és déli irányban való kiterjedését jelentette.

A területi növekedés a domborzati adottságokból fakadt, de kiteljesedése, területi növekedése a térség bányászatának létrejöttével és kifejlődésével párhuzamosan alakult. A bányászat megszűntével (mintegy 50 éve) ismét előtérbe került a lakórendeltetés, ezért várható további szerkezeti változását is inkább az újabb lakóterületek létrehozása képezi majd.

A történeti térképek bizonyossága szerint (lásd előző fejezetben) az utcahálózat fő elemei nem változtak, az újabb beépítésű településrészek szerves kiegészítései a település szerkezetének. Úthálózatában fő elem a Fő utca, mely az országos úthálózat része. A Fő utca a község fő szervező tengelye, erre van felfűzve a helyi úthálózat többi eleme.

A történeti településrész volt az elsősorban mezőgazdálkodással, állattenyésztéssel foglalkozó lakosság lakhelye és az egyházi illetve egyéb intézményeit befogadó épületeinek helyszíne.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZEK EGYÜTTESÉN

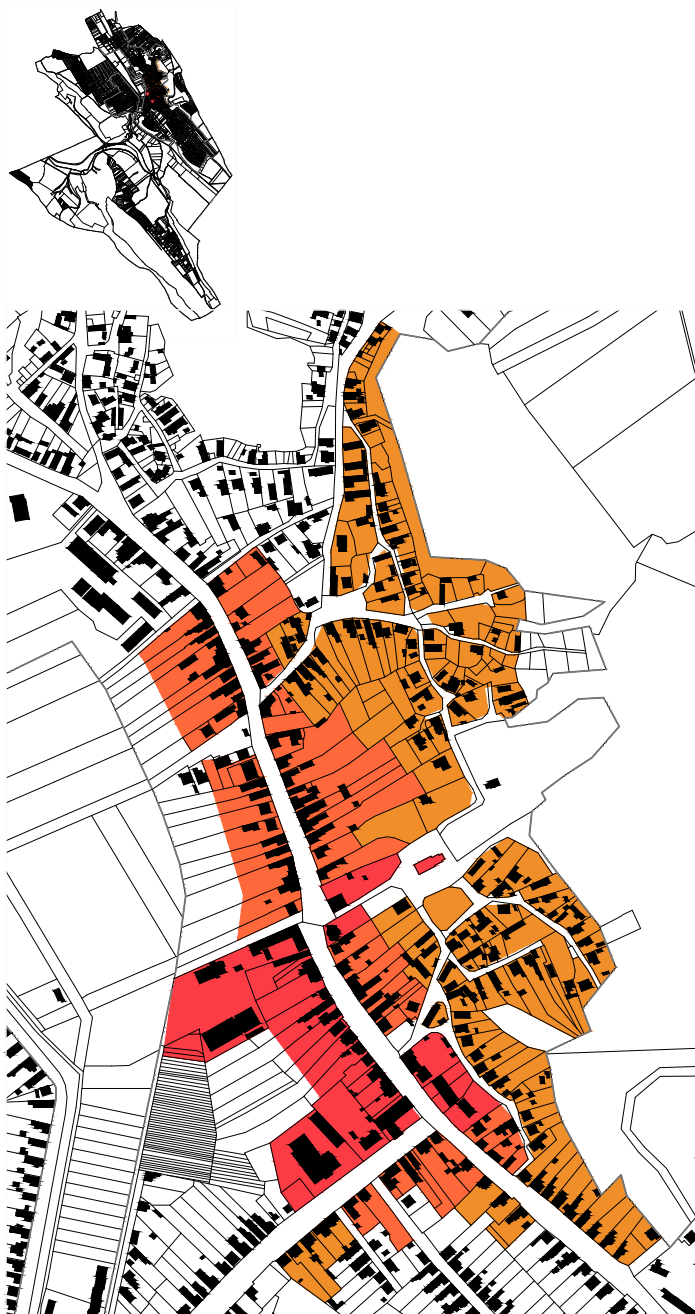
Sárisáp történeti településrésze az Öregárok völgye mellett észak-dél irányban hosszan elnyúlóan a Fő utca mentén, illetve a Malom utca két oldalán helyezkedik el. A történeti településrész egy része a középkori Kövi falu feltételezett helyét – a templom körüli területet- is felöleli. A településrész két fontos ipari tevékenység számára szolgáló terület között helyezkedik el. Déli végén határos a valamikori téglagyár (mára az Elektronik Kft.) üzemi területével, míg északon a volt XIX-es bányakna és környezetében kialakult ipari-gazdasági területig ér. A legrégebb utcák az észak-déli irányú Fő utca, valamint arra merőlegesen érkező Malom utca. A település a fő útvonalak mentén és attól keletre a domboldalon épült ki. Központi szervező erővel bírt a templom, s mellette a kialakult Templom tér. Ide érkezett a Fő utcával párhuzamosan, az Ady Endre utca és a Dózsa György utca. Ez képviselte az egyházi szerepű fő-teret. Szintén korai, központi tér szerepét töltötte be a Fő utcáról nyíló (véltetően piacként is használatos) Szabadság tér, s tőle keletre lévő domboldalon a Petőfi tér.

A Fő utcára nyíló lakótelkek a Petőfi utca és a Szent István utca közötti részen ma is őrzik szalagtelkes szerkezetüket, földszintes épületeik már-már a zárt-sorú beépítés hatását keltik. A szemközti oldalon a Szabadság tér és az Iskola köz között is előkert nélküli beépítés, de a telkek kissé szélesebb telekosztással rendelkeznek, s ezen az utcaszakaszon már megjelennek az emeletes újabb beépítések is. A fő utca intézményi szakaszú tömbje az Iskola köz és a Malom utca között helyezkedik el.

Az előkert nélküli, oldalhatáron álló földszintes vagy emeletes épületek vakolt homlokzatúak, többnyire cseréppel fedett teljesen kontyolt, vagy utcára merőleges gerincű oromfalas tetőkkel fedett kialakításúak. A történelmi településrész területén az épület lábazata általában helyi építőanyagból készült, melynek anyaga fehér kő.

Az intézményi rendeltetésű épületek a lakóházaktól eltérően lényegesen nagyobb telkeken helyezkednek el, s és lényegesen nagyobb (kivételek nélkül kétszintes) épülettömeget képeznek.

► Második Katonai Felmérés (1806-1869)

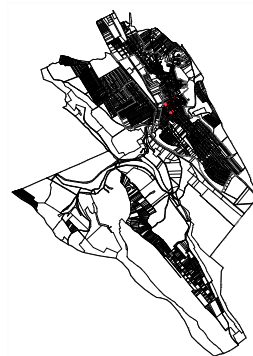

1. TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ - JELLEMZŐEN INTÉZMÉNYI RENDELTETÉSSSEL

A történeti településrészen a Fő utca mentén a Malom utcára fordulón alakult ki a legtöbb intézménye Sárissápnak. Itt kapott helyet Községháza, a Művelődési ház, az Óvoda és különböző kereskedelmi-vendéglátó egységeket befogadó szolgáltató épületek.

A két történeti jelentőségű út találkozásában – ma Fő tér - a keleti oldalon teresedés alakult ki a szolgáltató rendeltetésű, újabb épületek telepítése révén. A Községháza előtt a nyugati oldalon eddig is volt egy kis tér. Az épületek előtt létrejött teresedések a Fő utca két oldalán együtt működő teret nem tudnak képezni, mivel azt átszeli a község legnagyobb forgalmú utcája. Igazi közösségi térré csak egyes ünnepek alkalmával válik a Malom utca és a Fő utca e szakasza, mikor elzárják a gépjármű-forgalom elől azokat, s terelő utakkal oldják meg a falun átvezető forgalmat.

A falu legjelentősebb méretű, e településrész építési karakterét meghatározó intézményi épületei a Templom, az Óvoda, a kereskedelmi-szolgáltató épületek, a Művelődési ház, a Községháza és az Általános iskola épületei.

▲ Községháza

▲ Az Óvoda emeletes épülete

▲ Szolgáltató- és üzletházak

▲ A plébánai a Fő utca és a Szent Imre utca sarkán

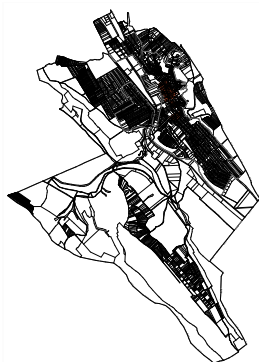

▲ Az iskola tornacsarnoka és kétszintes épülete a tornaudvar felől. Szemközt a dombon a templom fehér tömege magaslik

A falu legjelentősebb méretű, e településrész építési karakterét meghatározó intézményi épületei a Templom, az Óvoda, a kereskedelmi-szolgáltató épületek, a Művelődési ház, a Községháza és az Általános iskola épületei.

2. TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ – A FŐ UTCA MENTÉN, JELLEMZŐEN LAKÓ RENDELTETÉSSSEL

Egy forgalmas út mellett lakni a közlekedésből adódó zaj-, por- és rezgésszennyezés miatt számos nehézséggel jár. A lakás funkcionális berendezésével, a nyílászárók napszaknak megfelelő nyitásával és különböző technikai megoldásokkal a káros hatás csökkenthető. A telkek és épületek kialakítása az utcaképet nagymértékben befolyásolja. Ugyanakkor lehetőséget is rejt magában, hiszen egy-egy vállalkozásnak kedvező lehet, ha szolgáltatása könnyen észrevehető a főútról. Mivel lakófunkcióra a forgalom növekedésével ezek a területek egyre kevésbé alkalmasak, a jövőben fokozatos átalakulásuk várható.

▲ Malom utca – Fő utca sarkán lévő „kocka” lakóházak

▲ Fő utcával párhuzamos gerincű hagyományos lakóház

▼► Fő utcai hagyományos lakóházai, kocsi-behajtást lehetővé tevő nagyméretű kapukkal

A fő utca menti fokozatos átépülések, bővítések az épületek kétszintesé alakítását eredményezik. Ennek indokát adja, hogy a földszinti utcafronti helyiségek egyéb rendeltetésekre inkább alkalmasak, mint lakórendeltetésre. Lakóhelyiséget csak az udvari oldalon, vagy az emeleten, esetleg a magasföldszinten érdemes kialakítani, megtartani.

▼ A lakóházak sorában foglal helyet a rendőrőrsöt és a gondozási központot befogadó épület.

▼ Idegen építészeti formálásával, emeletes tömegével a nyolcvanas évek szolgáltató háza sehogyan sem illeszkedik a környezetéhez.

▼ Ismét egy mintaértékű épület a Fő utcában. Földszintjén üzlethelyiséggel, emeletén lakórendeltetéssel. Visszafogott ízléses színei, arányos, épülettömege figyelemre érdemes. Tetőhéjazatának felújítása során kerülendő a bitumenes zsindely, vagy a betoncserép alkalmazása. A tető színének megtartásával olyan fedőanyag keresendő, mely ezt a visszafogott elegáns megjelenést továbbra is biztosítani tudja.

▼ Jó arányú, alagsorral megemelt lakószinttel rendelkező mintául szolgáló földszintes hagyományos épület.

A tetőhéjazat cseréje esetén gondos anyagválasztást igényel, hogy megtartsa példa értékét az épület. Javasolt a hódfarkú, a lábazat színével harmonizáló színű cserépfedés alkalmazása, ha eljön az ideje.

▲ A Fő utca keleti oldalán alagsorral, földszinttel és tetőtér-beépítéssel rendelkező új lakóház. Előkert kialakítása, tömegformálása egyedivé teszi az utcában a gyógyszertár mellett

A Fő utca érintett útszakaszán a közterület értékes fákkal rendelkezik az ÉK-i oldalon, míg szemközt új telepítésű fasor növekedik.

A fasorok és az út menti sövény telepítés a gyalogosan közlekedők számára, valamint a lakóházak lakóinak kellemesebb környezetet biztosítanak. A gyalogosok számára pihenő padok is szolgálják a Fő utca eseményeinek szemléltetését.

Ajánlás: mivel az épületek egy-egy utcaszakaszon belül is más és más arculatot mutatnak, csak az lehet az elvárás, hogy első-sorban a közvetlen szomszédság, majd az utcaképet befolyásoló környezet figyelembe vételével készüljünk új házat építeni, vagy meglévőt átalakítani, felújítani a történeti településrész területén.

Javasolt új épület elhelyezésekor az oromfalas, vagy a teljes konttlyal képzett tetőzetű épületeket tervezni, a környezet függvényében. Új manzárd tetőt, vagy 35 foknál alacsonyabb hajlásszögű tetőszerkezetet ne tervezzünk a történeti településrészen. Kerüljük a Sárísápi faluképtől idegen anyag- és színhasználatot alkalmazni.

3. TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ– JELLEMZŐEN LAKÓ RENDELTETÉSSSEL

A történeti településrészen a Fő utcától távolabb fekvő lakóterületekre a szerves fejlődés jellemző. A helyenként keskeny és igen jelentős szintkülönbséget áthidaló utcák mentén, oldalhatáron álló épületeket láthatunk olykor igen apró telkeken. A lakóházak földszintesek, hagyományos szerkezetűek, olykor szerény kivitelűek. Némelyike a hossz házastornác formát képviseli. Itt található a falu tájháza is, mely a tornácos épületek mintaépületének tekinthető.

Ajánlás: javasolt új épület elhelyezésekor az oromfalas, vagy a teljes konttval képzett tetőzetű épületeket tervezni, a környezet függvényében. Új manzárd tetőt, vagy 35 foknál alacsonyabb hajlásszögű tetőszerkezetet ne tervezzünk a történeti településrészen. Kerüljük a Sárísapí faluképtől idegen anyag- és színhasználatot alkalmazni.

4. HAGYOMÁNYOS ÉS VEGYES BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLETEK

A történeti településrészhez kapcsolódó, új és korábbi hagyományos módon kialakított épületekkel vegyesen beépült utcák, melyek jellegében hasonlóak a történeti településrész utcáiban kialakult látványához, de beépülésük szakaszosan jött létre. Ez által kevésbé egységes építészeti arculatot eredményezőek. Ezek a területek kiegészítései, továbbépítései valójában a történeti településrészeknek.

19. században kezdődő, majd a 20. században lendületes fejlődésnek indult szénbányászat művelésének megindulásával kialakuló lakóterületek. Alapvetően kétféle karaktert képeznek a falu huszadik század első felében kibővülő lakóterületei.

Egyrészt követve, megtartva a hagyományos hosszhas tornácos földszintes parasztházak formáját, az oromfalas, olykor csonka kontyos, vagy teljes kontyolással utcára merőleges gerinccel létrehozott esetenként hajlított házas épülettömegeit, másrészt az utcával párhuzamos gerincű, kocsi-behajtott nagykapus épületformálást.

Ugyanakkor előfordulnak az 50-es és 60-as években megjelenő kocka-házak építési időszakában olykor akciószerűen felépülő sátozott, földszintes, legfeljebb alagsorral rendelkező épületek is.

A hosszházak bővítéseként jelentek meg az utcáfronton hajlított házas beépítések. Az utcáfronton keresztbe forduló, az utcával párhuzamos kiszélesedő épületek tetőképzésükkel hasonlóvá váltak a sátoztetős épületekhez. E karakterhez tartozik a Hunyadi János utca teljes hosszban – kivételt képez az ikerházas telepítésű déli része –, továbbá a Köztársaság utcai településrész, valamint a Fő utca történeti településrészén induló DNY-i házsora a belterületi határig. Nagyon vegyes a kép, a lakóházak többféle jellegzetességet képviselnek.

A hagyományos és vegyes beépítésű lakóterületek karaktere hasonló a történeti településrész jellemzően lakóterületi karakteréhez. Igaz a településrész beépülése szakaszosan jött létre, s ezáltal kevésbé egységes az építészeti arculata. Több esetben a központi területek kiegészítői, így a telekosztás és az utcák nyomvonalevezetése a történeti rész folytatásaként alakult ki (északi részen), némelyik kijelölése tudatosan megszerkesztett (Május 1 utca, Hunyadi János utca). Az épületek oldalhatáron álló beépítési móddal jöttek létre és jellemző az előkert nélküli az utcavonalra építés. A hozzájuk köthető építészeti formavilágot a keletkezés időszaka szerint lehet meghatározni. Egyes részekén még erősen kötődnek a hagyományos beépítést képviselő hosszházas építési formához, de más részekén már a hatvanas évekre jellemző kockaházas beépítés is jelen van.

Több esetben téglány, vagy hajlított házas, azaz „L” alakú alaprajzzal, sátor, vagy manzárd tetővel épültek ki. Megjelentek a több-szintes épületek is. Eltekintve néhány kirívó esettől az utcák összképe, ha szakaszosan is, de egységes maradt. A homlokzatok színei változatosak, olykor élénk színezésűek, azonban jelen van a puritánabb formálású fehér és pasztellszínek alkalmazása is. Egyes épületeken megjelentek a kőporos vakolatszínek, de ezek még a „földszíneihez” hasonlóak nem olyan harsányak, mint az újabb, vagy a felújított épületek műanyag-festései. Ezeken a területeken továbbra is a harmonikus pasztellszínű homlokzati festéseket kívánatos követni.

A hagyományos oldalhatáron álló hosszházas, valamint a hagyományosnak tekintett kocka-házas beépítésű területek is ebbe a kategóriába tartoznak. Változva fordulnak elő e két féle, egymástól jellemzően eltérő karakterű épületek. A földszintes, tetőtér nélküli épületek a gyakoribbak, s ezek közé beékelődnek, vagy a meglévők átépítésével létrejönnek az előzőektől eltérő tömegarányú és építészeti megjelenésű épületek, melyek a vegyes beépítési jelleget okozzák. Az új épületek „nagy-tetőteres” épületek, 2-3 lakószinttel. Hangsúlyt kapnak a tetők, a tetőtömegek, az oromfalakon a tetőtérben képzett loggiák, erkélyek.

A Fő utca déli szakaszán a hagyományos beépítésű előkertes lakóházak mellett előfordulnak az előkert nélküli beépítések is, melyek inkább zárt sorú hatást keltenek

Tömör kapuk, tömör kerítés-szakaszok adják a zárt jellegű beépítés érzetét. Az anyaghasználatban a lábazat a homlokzat és a tetőhéjalás tekintetében harmóniáért törekvés szükséges. A tetőfelületek színe, a tetőfedés anyaga a homlokzati nyílások méretaránya mind-mind fontos eleme az utcaképnek.

A Hunyadi János utca északi vége és a közbenső szakasza jelentős karakter-eltéréssel rendelkezik. A hagyományos földszintes beépítés teljes konttyal, az utca egyik végén, míg a közbenső szakaszon kétszintes oromfalas új épületek sorakoznak.

A hagyományos és az új épület megfér egymás mellett, ha anyaghasználatuk karakteresen nem tér el, ha színezésük harmóniára törekszik, s nem utolsó sorban, ha a meglévőszomszédos épületekre „felel” az új beépítés.

▲ A Május 1 utca mentén, egyoldali beépítés jöhetett létre az Öregárok közelsége miatt. Jellemzően hagyományos beépítésű és hosszházas alaprajzú, tornácos házak épültek

5. TELEPÍTETT IKERHÁZAS LAKÓTERÜLETEK

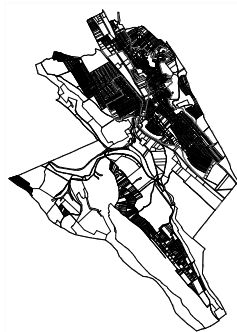
A légifelvétel jól mutatja az Újtelepi részen a beépítés jellegét.

A lakásépítés intenzív időszakában a hetvenes és nyolcvanas évekbe létesített akciószerűen létrehozott kisebb egységekben letelepített típus-házak találhatók az Új-telepen, a Köztársaságutca, a Hunyadi János utca és a Molnár utca déli szakaszán.

Azonos alaprajzú, azonos szerkezetű és külső megjelenésű épületek sora jött létre, egy-egy utcaszakaszon, vagy telektömbben. Jellemzően ikerházas beépítéssel, azonos telekméretben létrehozott földszintes lakóházak. A lakóépületek bővítése egy-két esettől eltérően horizontálisan következett be, de nem kizárt, hogy az emeletráépítéssel, vagy tetőtéri szint létesítésével is bővültek a lakóházak.

Felújított ikerház, eredeti természetes kőfal díszítéssel a tartószerkezeti falak és a lábazati felületeken. A tetőn a héjazat azonos a két épületnél. Mintaértékű felújítás, melynek követése kívánatos.

Az ikerházas beépítés számos kötöttséggel jár az épületek építészeti formálhatósága miatt, de az azonos értékrend, és a településképi illeszkedésre való törekvés rendkívül nyugodt és tetszetős utcaképet tud eredményezni.

Ajánlás: Az ikerházban élés mindenképpen megkívánja a szomszédhoz valló alkalmazkodást, a szomszéd szokásainak bizonyos fokú elfogadását. Igyekezzünk ezt a házunk alakításában, változtatásakor is szem előtt tartani. Az ikerház együtt egy egész, ezért bármelyik részét érinti a változás kihat az egészre. Figyeljük egymást, és egyeztessünk egymással a ház külső megjelenését, a kertet, kerítést érintő változtatás kérdésében. Nem kell tökéletesen egyformának lenni, sőt! Azonban úgy kell az egyéni ízlést megvalósítani, hogy az eredendő együttműködés, az összhang ne szűnjön meg.

6. ÚJ BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLETEK

Az új beépítésű területek közé sorolódtak a 70-es évek után megindult intenzív lakásépítés során kiépült, vagy legalábbis akkor a beépítéssel besűrűsödő lakóterületek. Ezek megjelennek a település északi részén (a Fő út mentén és a vele párhuzamos Orgona utcában,) vagy a belterület ÉNY-i részén kijelölt, s fokozatosan beépülő Szent János dűlőn, egészen lehúzódnál déli irányban az Arany János utca mentén. Szintén ide sorolódott (noha az épületek korát tekintve vegyes beépítésű) a Diófa utca déli szakasza, valamint a központban eddig be nem épített lakóterületek. Hasonló karaktert képvisel a falu délnyugati részén a Fő utca keleti oldala, s a domboldalon futó „teraszos utcák”-ra az Árpád utcára és a Zrínyi utcára nyíló lakótelkek házai, illetve az Új-telephez kapcsolódóan a Molnárrét utca újabb házai.

E beépítésekre jellemző a „nagy méretű” tömegükben hangsúlyos előkertes épületek sora. Az ilyen földszint, vagy alagsor + emeletet, illetve földszint + beépített tetőteret tartalmazó, utcával párhuzamos gerincű tetővel képzett családi házak épültek a Fő utca keleti oldalán, vagy a domboldalon felette futó, rétegvonallal párhuzamosan a domb hullámzásait követő Árpád utcában és Zrínyi utcában.

Az új építési formák tehát magasabb épületeket, nagyobb tetőzettel rendelkező tömegeket képviselnek. Látványuk, méretük tompítható az utcaképben az előkert növényzet jó megválasztásával, vagy utca menti fasorok telepítésével.

Szintén e karakterhez tartoznak a legutóbbi időkben kialakuló, az elmúlt évtizedek alatt utcahálózattal kialakított lakótelkek folyamatos beépítései is, de mindazok a területek is, melyek már telekosztásuk létrejötté miatt az úthálózat megfelelő kialakítása után bármikor beépülhetnek. Pl. a Hunyadi utca egyes szakaszán, vagy az Akácfa utca elején lévő telkek. Az új beépítéseknél felmerül a kérdés, hogy a tetőzetek, az épületek formálása milyen trendet is kövessen. Szabadon saját értékrend határozza-e meg, vagy majd mindég az éppen aktuális előbb építő szomszéd karaktere?

A legújabban beépülő lakótelkeken (Arany János utcában és az Akácfa utca észak-nyugati vége) megjelennek a hagyományos tetőformától eltérően, az enyhébb hajlásszögű tetővel fedett földszintes, részben kétszintes, nagy alapterületű osztott alapterületű és osztott tetőzetű lakóházak is. Köztük meg-megjelenően a hagyományos tetőformálást képző utcára merőleges gerincű oromfalas házakkal együtt.

Az Akácfa utcai beépítések között egyre nagyobb számban jelenik meg a „mediterrán típusnak” elnevezett építési forma is. Legfőbb jellemzői a hazai szokásos tetőhajlásnál kisebb lejtésű (jellemzően 30 fok körüli) több síkra osztott, tördelt tetőfelület, tetőtér beépítés nélküli, terjengős alaprajzú sok-teraszos házak.

A „mediterrán típusú” épületek erősebb színezéssel készülnek mind a homlokzat, mind pedig a tető színét tekintve. Meleg, telített színek használatosak, de nem okoznak problémát, ha egymással harmonizálnak.

Ajánlás: Az új épület tervezésekor próbáljunk meg alkalmazkodni a kialakult környezethez, oly módon, hogy ne az látszódjon, hogy új elem jött létre benne, hanem az érződjön, hogy kiegészült a meglévő. A kialakulóban lévő környezetben, ha még nincs meg a kialakultnak tekinthető helyi sajátosság, akkor igyekezzünk magunk olyan épületet kialakítani, mely az alkalmas legyen az alapelvek közvetítésére. Ahogyan a kerítések építésénél már megvalósulni látszik egy közös elv, vagyis az alacsonyabb áttört kerítés, oszlopok közötti természetes anyagú mezőkkel, úgy az épületeinknél is betartható a tömegalakításban, a tetőformákban, vagy színek használatában az a bizonyos alapelv, mely majd az egységes, vagyis az egymással harmonizáló építést megteremti.

A másik településképet befolyásoló fontos tényező, a gépkocsi tárolók elhelyezése. Szerencsés, ha az épület közterület felőli homlokzatán nem a garázskapu dominál, ezért, a van rá lehetőség a gépkocsi tároló ne a főhomlokzatról nyíljon, hanem az ingatlan oldalkertjéből.

7. KIÉPÍTÉSRE VÁRÓ LAKÓTERÜLETEK

A kiépítésre váró nagyméretű fejlesztési területek tartoznak ide, melyeknek még nem rendelkeznek úthálózattal, telekosztással, ma még művelt mezőgazdasági területek. Amikor a területek beépítése megkezdődik, az abban az időben divatos építési formát fogják választani a területen építkezni vágyók. Nem tudható milyen időtávban következik be a területek beépülésre való előkészítése, egyáltalán fennáll-e még a fejlesztési területek ilyen számban való megtartásának szándéka.

Ahol a meglévő adottságok (szervezett, akciószerű beépülés), lehetővé teszik, elképzelhető egy lakópark jellegű beépítés jön létre. Erre esélyes a déli kaput képező íves vonalvezetésű utca menti beépülés. Ez esetben a beépülés szabadon álló, viszonylag alacsony beépítési magassággal inkább földszintes terjedősebb alapterületű villaszerű lakóházakkal képzelhető el.

8. HAGYOMÁNYOS IPARTERÜLETEK

Öt helyszínen jelöl meg a hatályos szerkezeti terv iparterületet. Ebből kettő helyszín a szennyvíztisztító és átemelő területe, ennek látványát zöld növényzet telepítésével lehet, s kívánatos utcaképbe illeszteni. Legrégábbi hagyományos iparterületnek számít az 1953-ban leemélyített XIX.-XX. bányakna felszíni területe a Fő utcára kapcsolódóan és utcaképben megjelenően.

Itt látható a bányakna visszamaradt hasznosításra váró karakteres épületei, építményei. Természetes kő és téglaburkolatos, lapostetős, méretes tömegükkel, meghatározó képét adják a Fő utca e szakaszának. Egyes üzemi épületek hasznosításra várnak.

A bányakna volt épületeinek hasznosításakor, illetve az üzemi terület újra-telepítése során követendő lehet a hagyományos építőanyagok használata, vagy legalább az arra való utalás, de megengedhető a korszerűbb tömegformálás és anyaghasználat is. Kerülendő a sematikus, csarnok jellegű üzemi épületek építése. Nem lehet hátsó telekhatárral számolni, a gazdasági területen, nem lehet a közterület felől takarnak tekinteni a hátsó udvart sem, hiszen egy feltáró út tervezett a gazdasági területen keresztül, valamint a gazdasági terület nyugati oldala rekreációs célra tervezett terület-használattal szomszédos, melynek következtében a teljes terület látványnak kitett lesz.

A gazdasági újra-hasznosítás során számításba kell venni, hogy a terület északról és délről lakókörnyezeti szomszédsággal rendelkezik, keleti oldalát a falu legforgalmasabb útjak a Fő utca övezi. Mindezért szükséges az igényesebb építészeti formálás, a gondosabb, művebb épületek és építmények megtervezése az új beépítések vagy a felújítások során,

Hagyományos iparterületnek számít a Fő utca és a Gyár utca sarkán elhelyezkedő volt Alugrafik Kft. telephelye. Az üzemi terület, s annak épületei az utcaképben nem jelenik meg, mivel zölddel takart, s magaslapon helyezkedik el a fő utca szintjéhez képest. A telephely látványa a domboldalról, a sportpályához vezető útról jelentkezik, s onnan is elsősorban rálátással érzékelhető. Ezért tetőzetének alakításánál, az ötödik homlokzatán kell különös gondot fordítani a tájba illesztésre.

A Malom utca végében, az Öregárok környezetében, annak „vízlépcsős” kialakításával működött régen egy malom. Ennek helyén ma is gazdasági tevékenység zajlik, a terület kialakulóban van.

Bár a malom épületre utaló beépítés nem maradt fenn, mégis e helyen a múltra való utalást javasolt alkalmazni az új beépítések a területhasználat során. Növényzet telepítése mindenképpen indokolt lenne a Malom utca felé eső kerítés mentén.

A Kálvária dombjáról rálátással, ehhez rendelkezni a volt XIX-es bányakna környezetében kialakuló új gazdasági területre. A megkapó látványt is számításba kell venni a gazdasági terület alakítása során.

9. KIALAKULÓ GAZDASÁGI TERÜLETEK

A feltüntetett részben barnamezős, részben új gazdasági területeken a vállalkozások fejlődésével egyre több gazdasági telephely létesülhet Sárísápon. Északon Annavölgy Község határában, a volt bányavasút-állomás térségében, valamint az Epöli út mentén a volt malom területével szemközt az Öregárok nyugati oldalán, illetve a Május 1 sor menti szennyvíztisztítóval szemkötti területen.

Annavölgy határában lévő gazdasági terület hosszan elnyúlik a főúttal párhuzamosan.

A terület lényegesen mélyebben fekszik, mint a Fő utca szintje. Ezért a gazdasági területen a Fő utcáról való rálátással kell számolni az épületek és a növényzet telepítése során. A Fő utca keleti oldalán a gazdasági terület déli részével szemközt lakóterület található, melyről szintén rálátással lehet bírni a területre. Ez idáig a Fő utca menti területek szinte érintetlenek, a bányaműveléssel együtt járó gazdasági használat felszámolása óta dús növényzet vette birtokba a területet. Ezért is fontos a zöldfelületek alakítása az út menti alakítása. Az „épületek szabad formálásúak” lehetnek, sem anyag, sem tömegformára vonatkozó megkötéssel nem kell számolni.

Az Epöli út menti üzemi terület látványának kedvezőbbé tétele érdekében legalább növényzet telepítését javasolt a telephely nyugati oldalán megvalósítani, s a betonkerítések képzését növényzet ráfuttatásával látványában oldani.

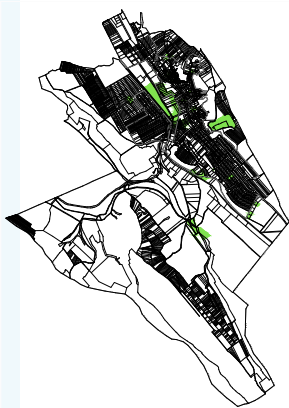

A Május 1 utca északi végében a szennyvíztisztító védőtávolságában a Szent János dűlői lakóterület-fejlesztési területtel körül véve gazdasági terület kialakítására van lehetőség.

10. REKREÁCIÓS TERÜLETEK

Sárisáp belterületén több közösségi zöldterület szolgálja a lakosság szabadidős rekreációs igényeit. A közterek, közparkok jellemzően az újabb településrészekben kerültek kialakításra. A működő zöldterületeken és gondozott zöldfelületeken kívül a településrendezési eszközök további nagyméretű rekreációs területhasznosítást jelöl. Ennek legnagyobb méretű és jelentőségű az Öregárok völgyében tervezett belterületi tó kialakítása, s vele összefüggésben fürdő létesítése. Sárisápon korábban, sőt a történeti térképek tanúsága szerint az ezernyolcszázados években is működött „Fördő” az öregárok mocsaras vidéke peremén.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Sport-rekreációs területek

A Dolina közben, a dombok közé illesztett sportpálya a helyi sportklub mellett a lakosság számára is igénybe vehető nagy zöldfelület, a futballpályához lelátó is épült. A településrendezési terv további jelentős zöldterületet jelöl ki ennek környezetében pl. íjászat, élmény-domb, szabadidőpark létesítése céljára.

A zöldterületek fejlesztésekor a tájhozony növények telepítése kívánatos, valamint a természetes, vagy legalább is annak tartott jelenlegi és megszokott terepalakulatok megtartása javasolt.

Únyi-patak völgye (az Öregárok mente)

A vízfolyás táplálja a déli külterületen kialakított kis tavat, amely gazdag halállománnyal és szép környezettel szolgál a horgászat számára. Tájban való természetes megjelenését épület létesítése esetén csak természetes anyagokból (elsősorban fából) és csak a rekreációs tevékenységgel, vagy a vízgazdálkodással összefüggésben javasolható.

11. KÜLÖNLEGES TERÜLETEK

A különleges területek nevükből fakadóan célzott hasznosításúak, ezért településképi formálásuk javaslatai is más és más kell, hogy legyen. A község területén három különleges területhasználatot jelölnek a hatályos települési szintű tervek.

A templom kert felett elhelyezkedő temető és annak bővítésére jelölt terület, a közigazgatási terület Epöl községgel határos nyugati peremén működő kaolin bányá, valamint az eddig ki nem alakított, de páratlan lehetőséget magában rejtő régészeti park kialakítására kijelölt terület Quadriburg területén.

Temető területe

A Sárísápi temető az Ófalu fölötti dombokon található, természeti környezetben. Gyönyörű kilátás nyílik innen a településre és a tájra. A temető további bővítése tervezett déli irányban. A temetőben nem javasolt a méretes kriptákat igénylő temetkezési forma. Javasolt az urnafalas temetéshez helyszínt és megoldást tervezni és kialakítani. Tájképi érzékenysége miatt bármilyen építmény elhelyezése vagy növényzet telepítése a területen különös gondosságot igényel.

Kaolin bánya

Az Országos Érc- és Ásványbányák 1959-es bányanyitását követően jelenleg is tart a kaolin kitermelése. Mint minden felszíni bánya tájsebet okoz a természetes felszín megbontása. A bányaművelésével összefüggésben a hozzá vezető út karbantartása, növényzettel való be-telepítése adhatja a tájképi látvány kedvezőbbé tételét.

▲ A térség jelentős, számos helyről látható tájsebe a ma is működő kaolin bánya

Történeti terület

A történeti területet Quadriburg területén a régészeti emlékek figyelembe vétele mellett, s azok megidézését is célzó különleges kialakítással tervezett hasznosítani. A terület magántulajdonban van, ezért különös odafigyelést igényel annak beépítése során a régészeti szempontok érvényesülése mellett a tájképben való megjelenése és kialakítása. Építési szándék esetén a tervek tervtanácsi véleményeztetése mindenképpen indokolt.

A területen helyezkednek el az ókeresztény sírkápolna feltárt, majd visszatemetett alapfalai. Annak közelében van a néhány éve előbukkant, s teljes terjedelmében még fel nem tárt kelta-sírkocsi lelőhelye is.

A régészeti emlékek bemutatóhelyeként is szolgáló történeti terület hasznosítása során különleges és turisztikailag és településtörténetileg is fontos események helyszínévé válhat.

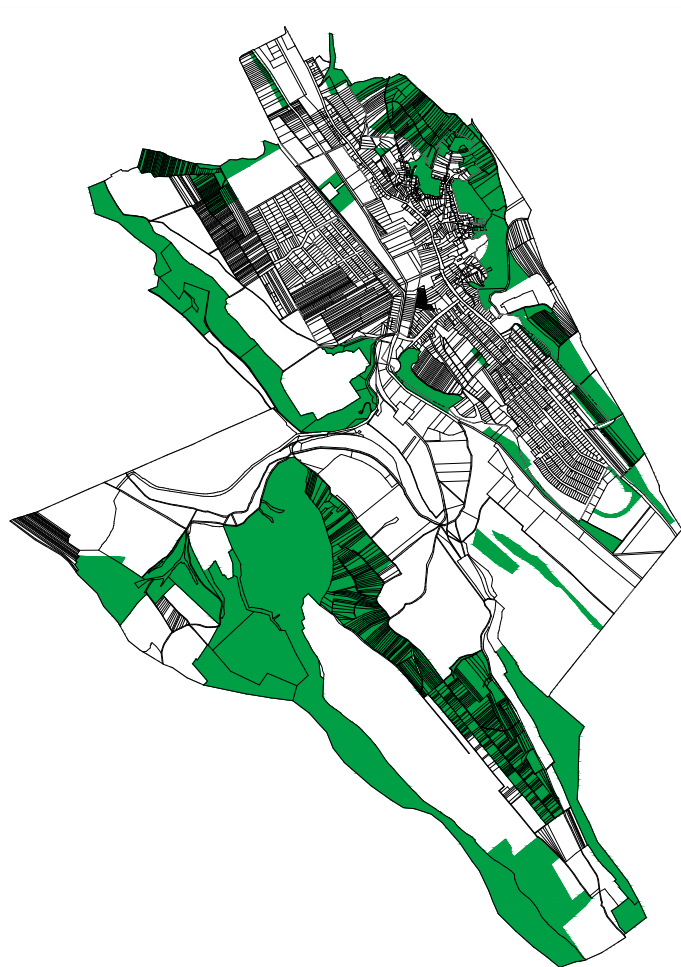
A régészeti terület bemutatását is célzó beépítés jöhet létre a Quadriburg területén.

12. ERDŐTERÜLETEK, ERDŐSÜLŐ TERÜLETEK

Sárisápon az erdőterületek jellemzően a mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas domboldalakon maradtak fenn. A községet keletről határoló lejtőn („Falu felett”) az egykori szőlők-gyümölcsök területét hódítja vissza a természet fokozatos beerdősüléssel. A spontán folyamat a tájidegen, gyomfajok térhódításának kedvez. A település karakterét formáló erdős táj, tájhasználat, településkép megőrzésében az erdők megújításánál, új erdők telepítésénél a termőhelyi és táji adottságokhoz jobban illő, de lassabban fejlődő keményfás fafajok arányának javítása hoz eredményeket. Az Öreg szőlőhegy magaslatáról messzire ellátni, gyönyörű kilátás nyílik a tájra.

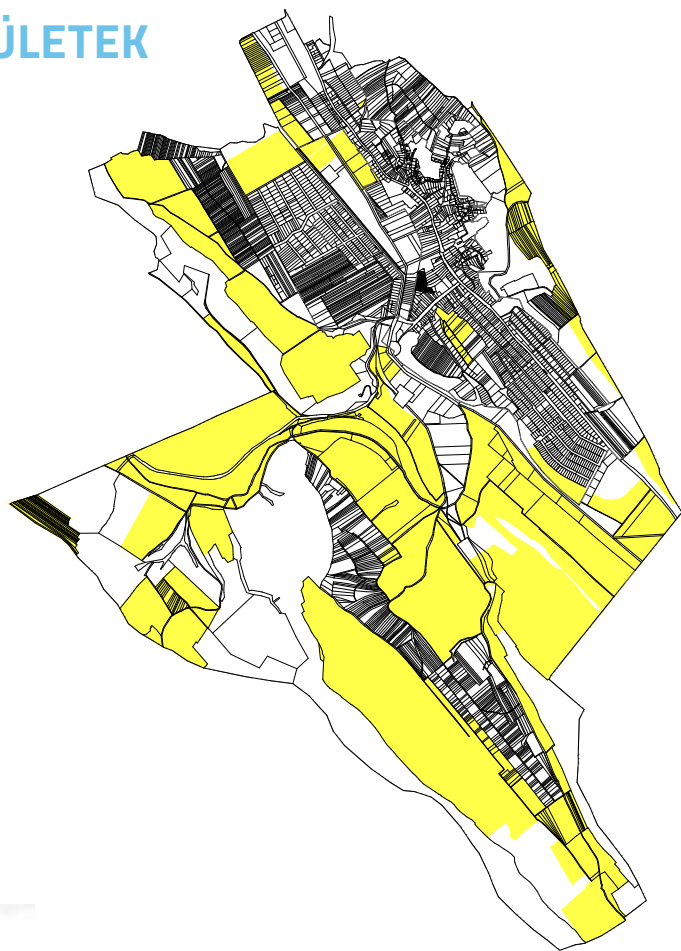
Nagy, összefüggő, jellemzően tölgyes erdőterületek a külterületet keleten tagoló, Epöli magaslatokat borítják. Az Epöli szarmata vonulat Natura 2000 oltalom alatt álló, értékes természeti területeket foglal magába. Magyarország egyik legnagyobb kiterjedésű löszgyepe található itt, de kisebb foltokban nedvesebb gyepek és szántók is előfordulnak. Elszórtan mészkő és dolomitsziklák emelkednek ki a vastag löszrétegből (Babálszikla). A terület fontos orchidea-lelőhely és jelentős élőhelyül szolgál további védett növény és állatfaj számára.

13. SZÁNTÓ ÉS LEGELŐ TERÜLETEK

A sárisápi táj karakterének meghatározó jellemzője a külterületeket uraló kiterjedt szántóterületek, kisebb rétek és kaszálók. A szántóterületek a községtől nyugatra (Űrge völgy) és délre (Molnárréti dűlő, Szlaniszkai dűlő, Sápi oldalak, Babali szántók) találhatók, a hullámos síkságokról felkúszva a lankás domboldalakig. A termőterületeket kisebb-nagyobb erdőfoltok, és az utakat, vízfolyásokat kísérő fasorok tagolják, mozaikos tájhasználatot eredményezve.

A Budapest felől Sárisápra érkezőket szép rálátás fogadja a falura, a „településkapu” térségében telepített növénykultúra látványa így igen meghatározó, pl. a napraforgó, repce virágzása idején nagyban emeli a táj képét. Általában véve a mezőgazdasági területek a község és számos magaslat felül jól beláthatók, ezért tájképileg értékeny területnek minősülnek.

14. KERTES (MEZŐGAZDASÁGI) TERÜLETEK

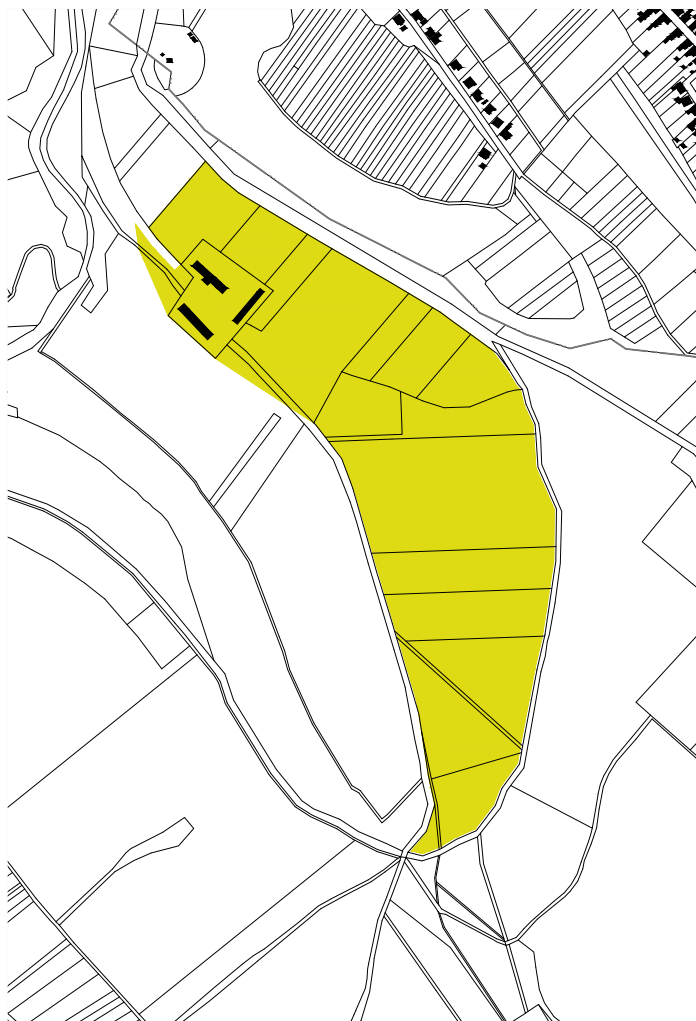
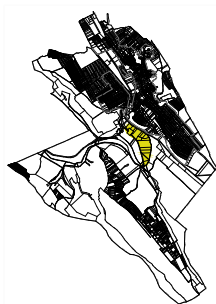
A korábban nagy jelentőségű szőlészet és gyümölcsstermesztés nyomai még fellelhetők a Sárísáp domboldalain, melyek a pincék is a borászat egykori virágzásáról árulkodnak. Néhány pince és présház a régi építés hagyományait megőrizve vár a megújulásra. A nagy kiterjedésű, egykori kerthasználatú területek mára nagyrészt felhagyott, műveletlen területek, spontán cserjésedő/erdősülő vegetációval. Az Öreg szőlőhegyen még jelentős a hagyományos szőlőtermesztés, a lakóterülethez kapcsolódó földeken és délen a Diófa utcai domboldalon szintén meghatározó a kertművelés.

A belterülettől távolabb eső Babali szőlőhegy azonban fokozatosan beerdősülni látszik. A szőlőhegyi présházak és a belterületi, Birkás hegy oldalában kialakítani tervezett pincés területek kialakítására külön tanulmányterv készült, melynek eredménye a helyi építési szabályzatban megjelent.

15. TANYÁS MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

Az egykori TSZ-majorság területén az állattartással (tejelő szarvasmarha tenyésztés és lótarás) és növénytermesztéssel kapcsolatos tájhasználat jellemző. A fejlesztésre kijelölt telkek tájképi szempontból érzékeny területen fekszenek, emiatt a kialakuló beépítés, a kertművelés, valamint az állattartás minősége és látványa nagyon meghatározóvá válhat.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁLTALÁNOS ELVEK

5

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

ÁLTALÁNOS ELVEK

AZ ÉPÜLET ÉS KÖRNYEZETÉNEK VISZONYA

Ha építkezésbe fogunk – akár felújítás, akár új ház építése miatt – különösen érzékenyvé válunk környezetünk látványára. Amerre járunk különös érdeklődéssel figyeljük a látottakat. Ilyenkor mérlegeljük, hogy tetszik-e nekünk a látott megoldás, a megépült ház. El is döntjük, hogy ízlésesnek találjuk-e a kerítést, esztétikusnak látjuk-e házat, vajon ugyanazokat az anyagokat alkalmaztuk volna-e mi is, hasonló színeket használtunk volna-e. Néha egy összességében számunkra nem tetsző beépítésben is megláthatunk jó részleteket, követendő ötleteket. Amikor az utcáról nézelődve több házhelyet is látunk egymás mellett, akaratlanul is összehasonlítjuk és egymáshoz viszonyítjuk őket. A különböző kialakítású épületeknél keressük, hogy mi teszi őket otthonossá, a lakók milyen igényeket támasztanak lakóhelyük iránt. Figyeljük, hogy az egymás melletti épületek illeszkednek-e egymáshoz részleteiben és teljes látványukban egyaránt. Az utca kialakítása, az ott alkalmazott műszaki épít-

▲ Villányi borvidék épületeinek harmónikus egymáshoz való illeszkedése mintaértékű

mények és a telepített növényzet szintén nagyban befolyásolja az élményünket, a róla alkotott véleményünket. Egy településen belül számos különféle karakterű utca és abban eltérő rendeltetésű beépítés található. Nagyon fontos, hogy az eltérő jellegű településrészek az adottságokhoz igazodva, a környezetükhöz illeszkedve és a hagyományokat megőrizve épüljenek ki illetve alakuljanak, harmóniát teremtsenek a részletekben és az egészben.

Mielőtt építkezünk vagy felújítunk, nézzünk körül a szomszédságban! A tervezés során vegyük figyelembe a környező beépítéseket, próbáljunk meg harmonikusan összeilleszteni saját elképzeléseinket a környezet adottságaival. Az alábbiakban ehhez adunk útmutatót. A piros „iksz” jellel a nem ajánlott esetek szerepelnek, míg zöld „pipa” jelöléssel az ajánlott megoldások láthatók.

▼ Magyarpolány

A HÁZ TELEPÍTÉSE AZ ÉPÍTÉS KEZDETE

Szánjunk elegendő időt a megfelelő építési telek kiválasztására. Ha energiatudatosan szeretnénk építkezni, alapvető szempont a lakóhelyiségek és a nyílászárók déli égtáj felé tájolása, hogy házunk a Nap energiájából a lehető legtöbbet hasznosíthassa. Árnyékolással, az épületforma kialakításával, valamint a kerttervezés eszközeinek használatával a nyári túlmelegedés ellen is védeni kell az épületet.

Az épület elhelyezése a telken sok szempont együttes figyelembe vételével dönthető el. Az építési helyen belül figyelemmel a telek alakjára, a széljárásra, a napjárásra, a szomszédságra, a telken meglévő növényzetre kell mérlegelni hova kerüljön az épület. Természetesen, ha az előkert mérete nem változhat, s az oldalhatáron álló építés lehetősége meghatározott, vagy a telek szélességi mérete miatt adott, akkor nincsen sok mérlegelni való. Ilyenkor a ház alaprajzi kialakításában, a külső-belső térkapcsolatok és az épület tömegének alakításában rejlenek azok a lehetőségek, melyekkel kedvünkre való házat tudunk megtervezni.

Végig kell gondolnunk akár új házat építünk, akár meglévő épületet alakítunk át, hogy milyen életet szeretnénk élni, mi a fontos és mi a kevésbé fontos. Milyen anyagok és milyen színek, milyen növényzet és kerti építmények azok, ami között jól érezzük magunkat, ami a saját otthon érzetet adja.

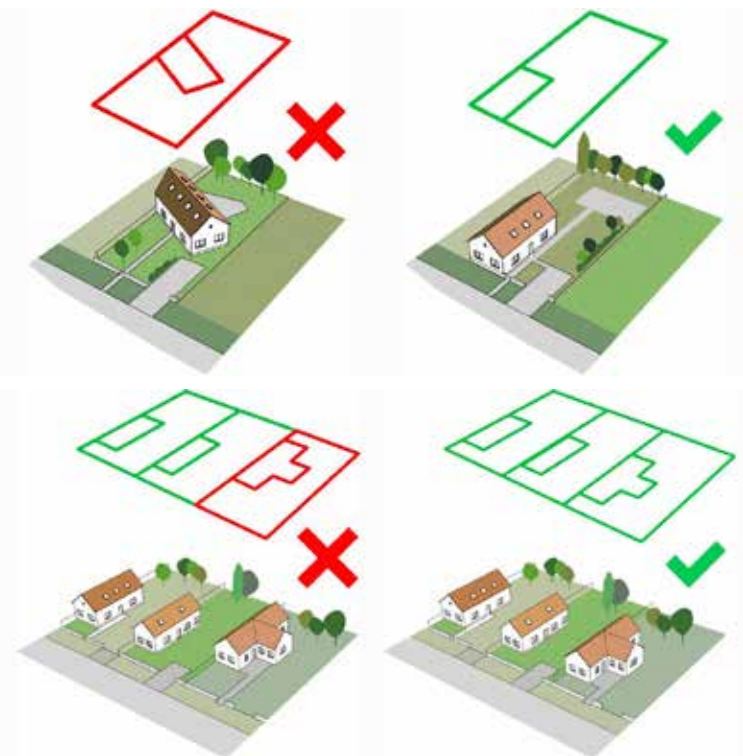
AZ ÉPÜLET ELHELYEZÉSE A LAKÓTELKEN

Az oldalhatáron álló beépítés esetében az előkert mérete meghatározza az utcaképet. Lakóházunk helyének tervezésénél vegyük figyelembe a vonatkozó előírásokat, és illeszkedjünk a szomszéd épületek építési vonalához. Igyekezzünk gondolni a bővítés lehetőségére, a melléképületek elhelyezésének későbbi igényére. Az udvar és a kert használatát hasonló gondossággal tervezzük meg, mint amilyen átgondoltan alakítottuk ki az épületet.

Sárisápon a lakóházak elhelyezésére az oldalhatáron álló beépítési mód jellemző, sok esetben előkert nélküli beépítéssel. Ez a kialakult telekszerkezetből, valamint az új telekosztásnál a telek alakjából is többnyire következik. A hosszúk és keskeny parcellákon ez a követhető telepítési forma. Az oldalhatáron álló homlokzaton csak bizonyos feltételek betartása mellett helyezhetünk el nyílászárókat, tehát az épület udvar felé történő megnyitására csak a többi homlokzaton van lehetőség. Kárpótlásul az oldalkert maximális szélességű tud maradni, melyet kertként hasznosíthatunk. Mivel a szomszédos épület zárt homlokzata van az oldalkert felé így az kellő intimitást biztosít a különböző lakóhelyiségek számára is.

Az épület bővítésére általában a hátsó kert felé van lehetőség.

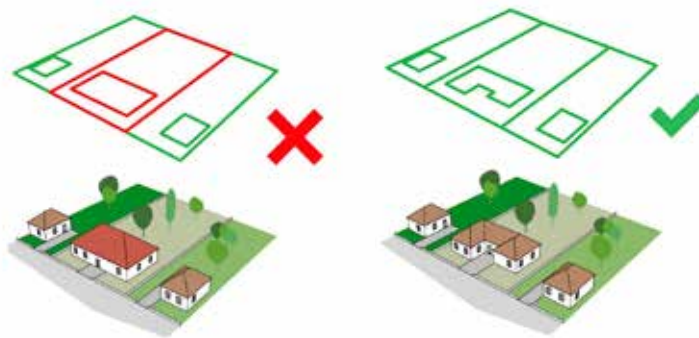
▼ Átlósan semmiképpen ne helyezzünk el épületet egy telken

▲ Az utcaképet jelentősen befolyásolja az épületek utcai telekhatárhoz viszonyított helyzete

Az utcában a közel azonos szélességű telkek biztosítják a hasonló szélességű utcai homlokzatok megjelenését. Ha dupla szélességű telken építünk és az épület alapterületét is nagyobbra tervezzük, mint az utcában szokásos, akkor vegyük figyelembe a kialakult utca menti homlokzat felületi és tömegarányait és próbáljuk meg úgy tagolni az épületet, hogy illeszkedjen az utcában kialakultakhoz.

A jó utcakép a keskeny és sűrű beépítésű telkek esetében feltétlenül megkívánja a gondos épület-elhelyezést, az illeszkedést az utcaképbe. Az illeszkedés egyik lehetséges módja, ha nem lépünk ki a házak sorából, azok által kijelölt építési vonalból.

Egészen más a helyzet külterületen, a tájban megjelenő épületek esetében. Ilyenkor a sűrű telekosztás esetén kerülni kell az utvonal menti szoros elhelyezést, hogy az épületek „szóródjanak” szét a tájban, mintha természetüknél fogva keletkeztek volna, mintha úgy nőtték volna ki a földből, mint a gomba az erdőben.

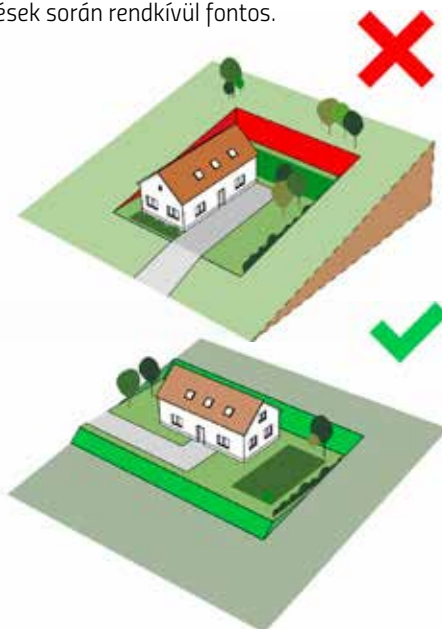

TEREPALAKÍTÁS, DOMBORZATI ADOTTSÁGOK

Sárisáp belterületére jellemző a terepszintben jelentkező magassági különbség. Bár bizonyos utcaszakaszai viszonylag síknak tekinthetők, a település egyedi arculatához nagy-mértékben hozzájárulnak a domborzati változatossága. A településen több domb is található, melyek kilátópontjairól különösen meghatározó a feltárló látvány. Egy-egy domboldaltól is rálátunk a környéken fekvő telkekre, de a Tófenék felől feltekintve sem közömbös, milyen kép tárul szemünk elé. A lakótelkek beépítési lehetőségeire komoly hatással van a jelentősebb, domborzatból adódó telken belül is jelentkező terepszint változás. A terepalakításról ezért szólni kell, hiszen a domborzati adottságok figyelembe vétele az építkezések során rendkívül fontos.

A terepalakítás során fontos, hogy illeszkedjünk a környezet domborzati adottságaihoz. Ha lejtős terepen építkezünk, úgy kell az épület tömegét kialakítani, padlósíntjeinek kapcsolatát a kerttel, a bejárattal úgy kell megtervezni, hogy a ház körüli rendezett terepcsatlakozás minél kevesebb tereprendezési munkával járjon. Ezt úgy tudjuk elérni, ha körülbelül ugyanannyi földet kell kiemelni, mint amennyit azután fel szeretnénk tölteni. Úgy kell kigondolni, s a területhez igazítani épületünket, hogy szinte belesimuljunk a domborzatba épületünkkel. Inkább rejtőzködjünk a tájban sem, mint kirívóan legyünk jelen.

► Igyekezzünk épületünket a terepre ültetve elhelyezni, kövessük a terep természetes lejtését az udvar és a kert kialakításával is.

A telkek meglévő lejtési adottságainak túlzott mértékű átalakítása csúnya sebet okozhat a tájképben. A szükségesnél nagyobb mennyiségű földmunka magas támfalakat, kiplatózott területeket eredményez, és anyagi szempontból sem előnyös. Ha nem kívánjuk épületünkkel követni a terep lejtését, s nem kívánunk esetleg több szintben építkezni, akkor a terepszintek jelentős megváltoztatása helyett keressünk inkább olyan telket, amely kevésbé lejtős. A meredek hegyoldalakon teraszozással, az épületszintek egymástól való eltolásával lehet idomulni az adottságokhoz. Ha mindenképpen szükséges bevágást és feltöltést létesíteni a telken igyekezzünk egyensúlyban tartani a feltöltés a bevágás mértékét. Tehát annyi földet emeljük ki a ház mögül, mint amennyit feltöltünk előtte.

A főépületen kívüli egyéb rendeltetésű melléképületek telepítését is meg kell fontolni. Célszerűbben tudjuk telkünket, kertünket hasznosítani, ha a melléképületek elhelyezése is olyan körülmények között történik, mint a lakóépületek esetében. Az oldalhatáron álló házaknál mindenképpen azonos oldalon helyezzük el a melléképületeket, mint ahol a főépület áll. Ezzel nem okozunk szomszédunknak bosszúságot az esetleg rossz oldalon árnyékot vető melléképülettel, s magunk számára is megfelelő területbeosztással tudjuk a telken belül az épületeinket és a kertet kialakítani.

A TELEPÜLÉSKÉPET MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK

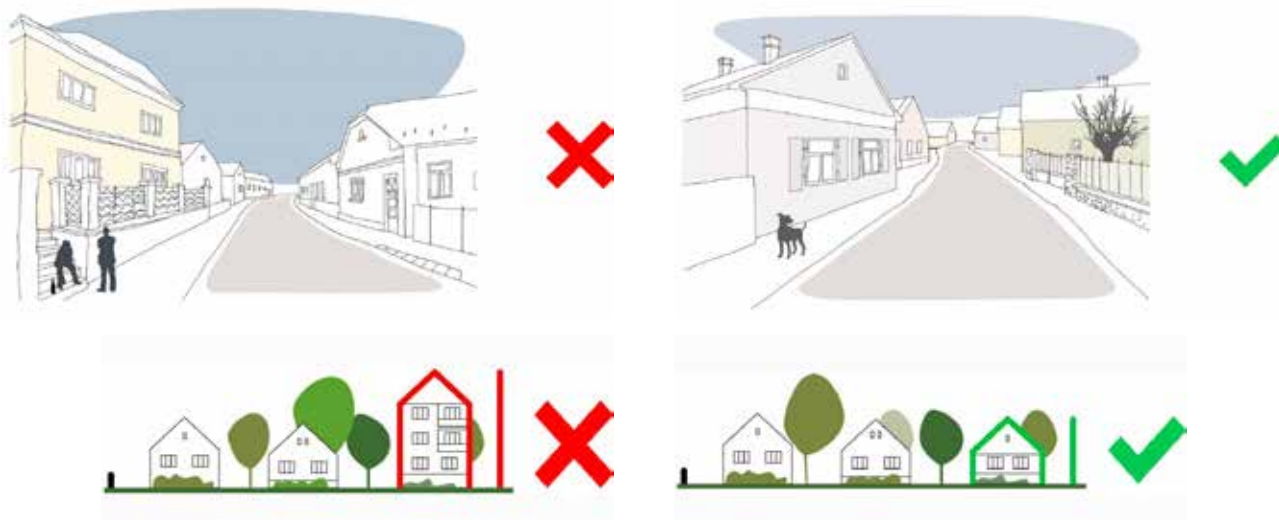
Épületmagasság, utcakép

Az új épületek tervezésénél figyelemmel kell lenni arra a környezetre, ahol az meg fog épülni. A háznak idomulniuk kell az utcaszakaszon elhelyezkedő meglévő épületekhez, a telekszomszédokhoz és a közterület átellenes oldalán elhelyezkedő ingatlanokhoz egyaránt. A külső megjelenésükben hasonló kinézetű homlokzatok egyfajta ritmusságot biztosítanak az utcának.

Ha kialakult utca beépítése, ott az új épületeknek hasonló épülettömeggel kívánatos felépülniük, mint a szomszédos beépítések. A domborzati adottságok felerősíthetik a magasságkülönbségből eredő eltéréseket.

Az utcaképet, a látványt egy oda nem illő, a környezeténél lényegesen magasabb épület rontja, megzavarja. Lehet egy táji adottság csodálatos, ha azt az épített elemek elcsúfítják, kibillentik harmóniájából, akkor rontott tájról beszélünk. A táj, a természet eredendően harmonikus, kellemes a szemnek jó érzést kelt bennünk látványuk.

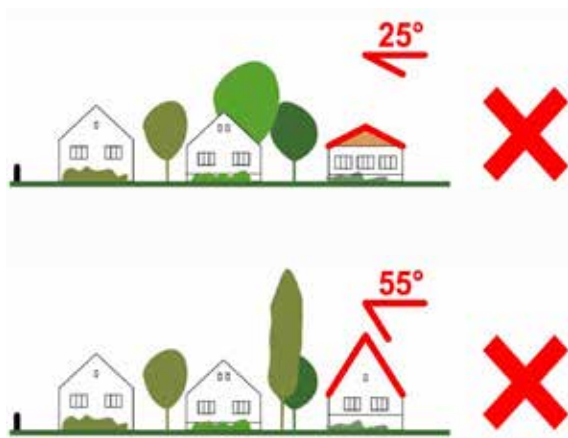
A szervesen, természetes ritmusban és az igényeknek megfelelően nőtt települések harmonikusan fejlődnek, betartva építési szokásaikat, alkalmazva hagyományos formavilágukat. Ilyen volt a régi magyar falu is. Ha megzavarjuk épületeinkkel a kialakult harmóniát, ha erőszakosan vagyunk jelen a tájban, vagy a harmonikusan kialakult településképben, akkor lehet, hogy azonnal nem tudjuk, miért nem érzik jól magukat vendégeink az adott helyen, miért nem készíteti őket maradásra házuk.

Az utcaképet, a látványt egy oda nem illő, a környezeténél lényegesen magasabb épület rontja, megzavarja. Lehet a táji adottság csodálatos, ha azt az épített elemek elcsúfítják, kibillentik harmóniájából, akkor rontott tájról beszélünk.

TETŐHAJLÁSSZÖG, TETŐFORMA

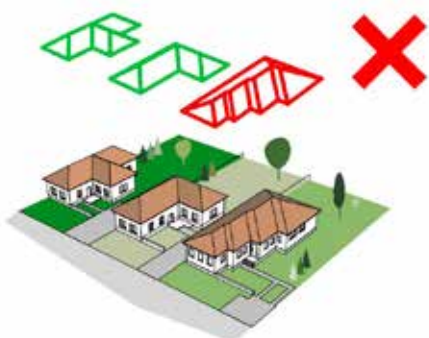
Az épület megjelenésének egyik fontos eleme a tető formája. Amellett, hogy lapostetős, vagy magastetős kialakítású épületről beszélünk, az épület megjelenése szempontjából meghatározó a tető hajlásszöge is. Sárisápon nem jellemzőek a lapostetős épületek, de ha ilyet tervezünk, akkor fokozott figyelmet kell fordítani az épület környezetbe illesztésére. Tartózkodni kell a túl magas, vagy túl alacsony hajlásszögű tetők alkalmazásától, hiszen az utcaképet rendkívül kedvezőtlenül befolyásolja a szokásostól jelentősen „eltérő lejtésű” tető.

Sárisáp kialakult képéhez jobban illeszkednek az egyszerű tömegű épületek. A bonyolult töredezett tetőformák mellett, hogy kirínak környezetükből mindig több műszaki problémát is rejtnek, így nagyobb a meghibásodás veszélye is. A hagyományos magyar építészetben a tető hajlásszöge 35-45 fokok, az ettől eltérő hajlásszögű tető zavaró a már kialakult környezetben. A tető formájának és hajlásszögének meghatározásakor a településre és közvetlen környezetünkre jellemző adottságokat szem előtt kell tartani.

A háztető az épület ötödik homlokzata. Ha erre gondolunk, akkor megértjük miért fontos döntés egy házfelújításkor, vagy új ház építéskor a tetőfelület anyagának és színének megválasztása. A tetőhéjazatának anyaghasználatában és színárnyalatában is a harmóniára kell törekedni, hiszen a településképet nagyban meghatározza a háztetők látványa. Kedvező, ha a tető egyenes gerincű és legfeljebb hajlított háznál előforduló felbontású.

A háztető héjazatának anyagválasztása során és színárnyalatának döntésekor is a harmóniára kell törekedni, hiszen a településképet nagyban meghatározza a háztetők látványa. Anyagválasztáskor kerülendő a bitumenes zsindely, bitumenes lemez, cserepes lemez, műanyag és fém hullámlemez, valamint a hullámpala alkalmazása. Javasolt anyagok az égetett agyagcserép, (a hornyolt vagy a kettős cserép), korcolt fémlemez, s megfelelő méretű tetőfelület esetén a betoncserep. Kisebb méretű épületek tetőfelújításánál ne használjunk betoncserepet, mert látványában „nehézkessé” lesz az épület, aránytalanul nagy hangsúlyt kap a tetőzet a ház léptékéhez mérten (különösen, ha tördelt a tetőfelület, amelyen a sok tető él miatt a kúpcserépek is nagy számban vannak jelen, s amelyek túlzóan markáns elemei a betoncserep-fedésnek.)

Sárisáp utcaképében megtalálhatjuk az utcára merőleges oromfalas tetőket, valamint az utcával párhuzamos gerincű épületek sorát, sőt egyes településrészen a sáttortetős, vagy teljes kontyolt tetőszerkezet az általános.

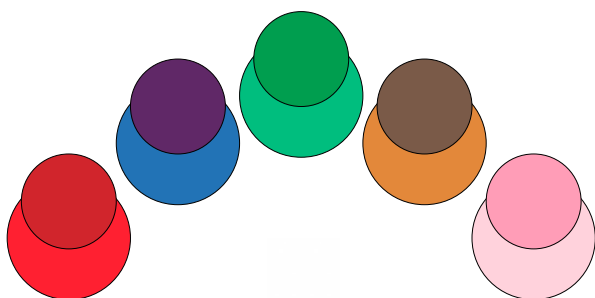

SZÍNEK ALKALMAZÁSA ÉPÜLETEKEN

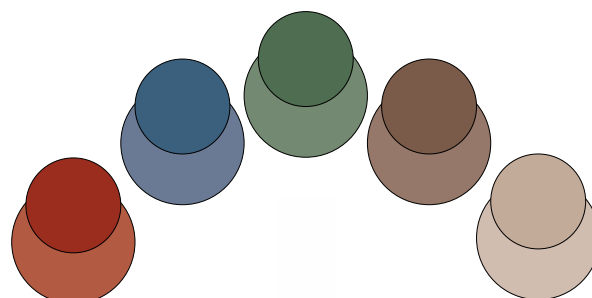
Az épületen alkalmazott szín kiválasztásánál is tartsuk szem előtt a környezethez való illeszkedést. A színhasználat lehet változatos, de vegyük figyelembe a már meglévő épületek színvilágát. Általánosságban megállapítható, hogy a homlokzatokon a pasztell és földszínek alkalmazása nyugalmat sugároz.

Nyílászárókra nem javasolt színek

Nyílászárókra javasolt színek

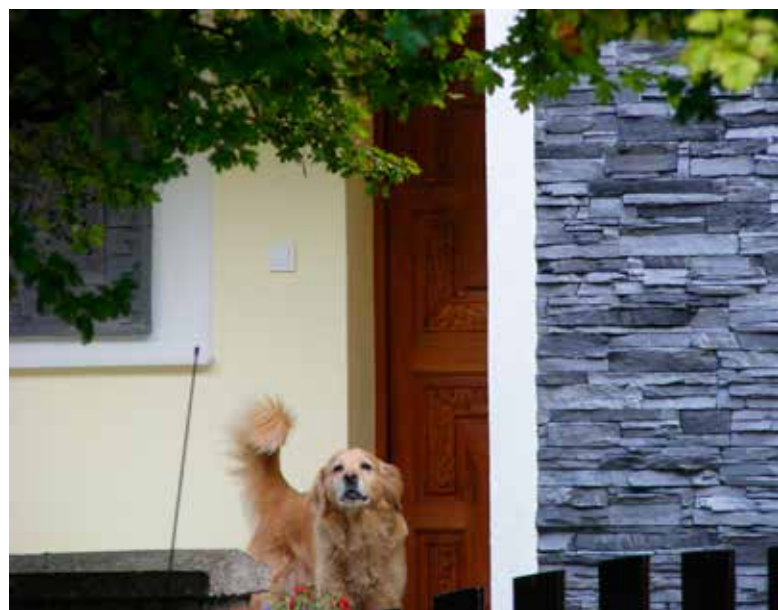
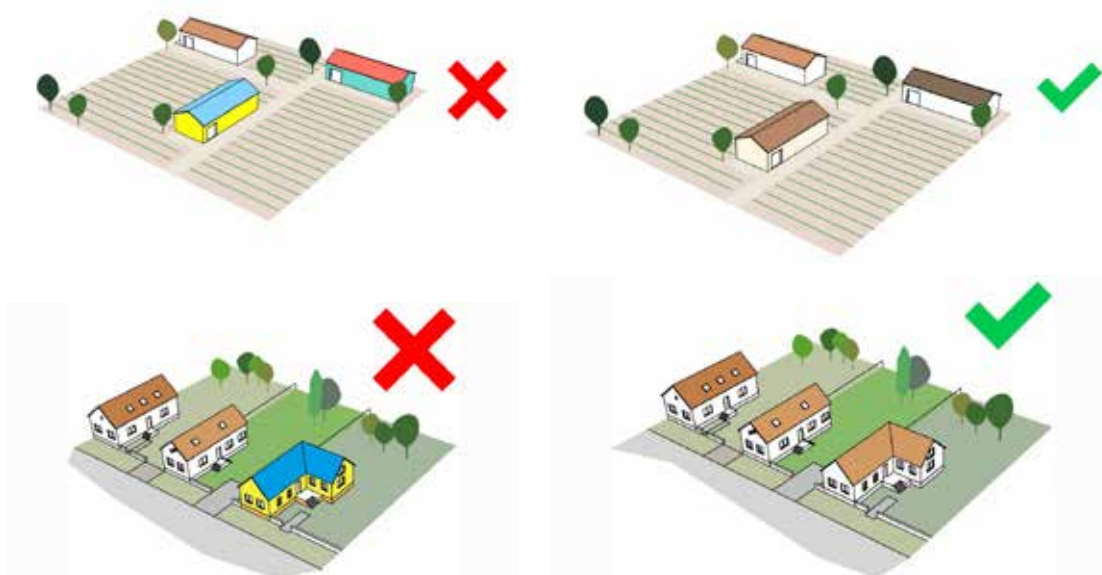
Homlokzatra nem javasolt színek

Homlokzatra javasolt színek

A rikító, élénk színek könnyen megbontják az utcakép egyensúlyát, használatuk kerülendő. Körültekintően lehet azért telítettebb (erősebb) színeket is alkalmazni, különösen, ha ezzel például típusházak monotonitását szeretnénk megtörni, feloldani. A külső nyílászárók, a redőnyök, vagy a zsalugáterek színezését is a homlokzat színével összhangban ajánlott kiválasztani. Nem javasolt a harsány színezése ezeknek a járulékos elemeknek sem, de különösen akkor nem, ha a homlokzat erőteljesebb színezésű. A tetőfedés színének és anyagának kiválasztásakor szintén gondolni kell a környezetre. Sárisápon nagy számban van még jelen a szürke rombuszpala fedés. Ez által a régebbi épületek tetőzete jellemzően semleges, vagyis szürke. A héjazat lecserélésekor javasolható a természetes pala alkalmazása, vagy a kevésbé harsány piros cserépfedés választása. Kerülendő a bordó és kék színű héjazat alkalmazása.

A HOMLOKZAT ÉS A TÖMEG FORMÁLÁSA, ANYAGHASZNÁLAT

A homlokzatok másik meghatározó jellemzője a nyílások méret, alakja, s benne a nyílászáró anyaga és kialakítása. A falfelületek és a nyílások aránya a homlokzatokon meghatározó. Különösen a régi épületek felújítása során kerüljük az aránytalanul nagy ablakok beépítését, s a házhoz illő formájú és anyagú (álló és nem fekvő arányú) jellemzően faszerkezetű ablakokat alkalmazunk. Kerüljük a műanyag redőnyöket, különösen az olyan külsőtokos kialakításúakat, melyek a fal síkja elé állnak. Külső tokos redőny helyett inkább zsalugátereket, spalettákat, vagy természetes (tornácok, pergolák) árnyékolókat használjunk.

A homlokzatok képzése során formailag és anyaghasználatban is összhangban kell lenni a környezettel annak érdekében, hogy egy harmonikus utcakép jöjjön létre. A közterület felőli homlokzat esetében különösen hangsúlyos a nyílászárók arányának, elhelyezésének módja. Amennyiben egy oromfalas épületről van szó, ez a karakter még inkább meghatározó. Az utcáfronti homlokzat alakítja leginkább a településképet.

A tűzfalak, ha bántóan sivarak növénytakarással kellemes látvánnyá alakíthatóak. Egy tűzfal azért mert tűzfal még nem feltétlenül takarandó. Szép arányú épületen, igényes anyagú és megjelenésű (pl.: kő, tégl) nyílás nélküli homlokzat még dísz is lehet a háznak.

Az épületek meglévő, vagy bontás után visszamaradó szomszédos tűzfalait takarni szokták. Ha elkerülhetetlen, s nem kívánatos a tűzfal látványa, akkor rácsra, vagy huzalokra futtatott növényzettel teljes, vagy részleges takarása megoldható. Nemesebb anyaggal való burkolása is megoldás lehet. Kő, vagy tégl felülettel a burkoló anyag szépsége miatt még javára is válhat egy-egy épületnek.

A homlokzatok átalakításánál, felújításánál jó, ha szem előtt tartjuk, az eredeti ház homlokzati kialakítását. Ne rontsuk el a nyílásméret megváltoztatásával, összevonásával, a főhomlokzatot, az utcáról látható nézetét a háznak különös mérlegelés után változtassuk csak meg.

Az épület lábazata általában helyi építőanyagból készül, melynek anyaga lehet kő vagy tégl. Hőszigetelést vagy felújítást követően kerülendőek a felragasztott műkő lapok alkalmazása.

▲ A tűzfalak takarásának lehetősége növény befuttatásával

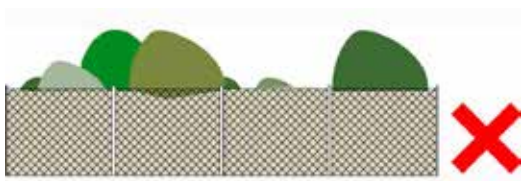
KERÍTÉSEK, A KÖZTERÜLET ÉS A MAGÁNTERÜLET HATÁRÁN

A közterületek felől gyakran csak a kerítések és a kapuk jelzik, hogy milyen stílusú, milyen karakterű lehet az épület mögötte. Olykor régi felújításra váró háznál is új kapu, vagy kerítés épül, más arculatot mutatva kifelé, mint ami bent az udvaron létezik. Az utcán járó ember gyakorta nem is látja a házakat, a kerítések, a dús növényzet mögött megbúvó magánterületet.

A tömör kerítés építését indokolhatja a telek fekvése és adottságai, de általában nem javasolt. A sövény ültetése jó megoldás az ilyen ingatlanok védelmére, de ezt se hagyjuk túl magasra nőni.

A Nem kellemes olyan utcán sétálni, amit magas falak vesznek körül, még akkor sem, ha ezeket a magas falakat növények képezik.

▼ Az utcaképe otthonosabb, kellemesebb látványt nyújt, ha a kertek is láthatóak.

▼ Az áttört kerítés átszellőzést és átláthatóságot biztosít az utcán járók számára.

▲ Ne ültessünk közvetlen a házunk elé olyan sűrűre és nagyra növő növényeket, melyek eltakarják a házunk látványát.

▲ Ne burkoljuk le a házunk előtti területsávot telekszélességben, mivel szükség lehet a kertünk részleges takarására, a látvány zöld növényekkel való gazdagítására.

A nagyon magasra nőtt és tömör falat képező növényzet zavaró. A zöld-fal hatást legfeljebb a kerítés magasságáig, mintegy két méterig lehet elviselni, egyébként nyomasztó hatású.

Ahogy az épületek esetében, úgy a kerítésekre is igaz az, hogy jó, ha kialakításukban, anyaghasználatukban alkalmazkodnak a már kialakult utcaképhez. Nem szerencsések itt sem a hivatkozott vagy extrém megoldások.

Nagyon bántó az utcaképben, ha az elektromos és hírközlési légvezetékek pókháló-szerűen beszövik az eget. Törekedjünk épületeink közműcsatlakozását a földfelszín alatt kiépíteni, akkor is, ha még az utcában felszínen van kiépülve az elosztó vezeték. Közműhálózati légvezeték nélkül megtisztul az utcakép. Nyugodt és átlátható képet nyújt az utca tartóoszlop-mentes és légvezeték nélkül.

JÓ PÉLDÁK ÉPÜLETEKRE, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEKRE

6

HÁZAK, A HOMLOKZAT ÉS A TÖMEGFORMÁLÁS, SZÍNEZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Sárisápra jellemző hagyományos lakóház építési forma az elmúlt évszázadokban az oszlottornácos, vagy nyitott tornácos kialakítású, hosszházas alaprajzú épület lehetett. A hosszházak egyenes gerincű, oromfalas épülettömegeket eredményeztek. Ezeket a bányászat kifejlődésével és 20. században felváltotta, kiegészítette az új életformát jobban követni tudó, az utcai fronton „L” alakban hajlított alaprajzú ház, vagy az utcára merőleges gerincű téglalaprajzú épületek közepén keresztirányban való bővítéssel képzett „kereszt szárnyas ház” melyek kereszt szárnyainak lefedését a tető főgerincétől alacsonyabb tető kiemelésekkel oldották meg. Ez az építési forma a hatvanas években típusházak formájában is elterjedt az akkoriban leggyakoribb háztípus, a sátor-tetős 10mx10m-es kocka-ház mellett. Ezekből olykor némi kiegészítéssel utcasornyi található Sárisápon is (pl. a Fő utca déli végén, vagy a Hunyadi János utca egyes épületeinél). Az intenzív lakásépítések során népszerűvé vált ikerházas beépítésre is találhatunk példát a falu déli részén. Az utóbbi évtizedek építészete is számos helyen képviselteti magát a faluban.

Sárisápon nagyon sok épület vár a megújítására homlokzatának, tetőzetének, vagy összességében az arculatának újrafogalmazására. Mindenképpen figyeljünk az útmutatásokra, a környezethez való illeszkedésre, vagy az éppen általunk felkínált mintaadás lehetőségére.

A homlokzatok meghatározó jellemzője a nyílások aránya, kiképzése, anyaga és alakja. A hagyományos nyílásméreteket és azok vízszintes és függőleges méretarányának a megválasztása erősen befolyásolja az épület megjelenését. Különösen a régi épületek felújítása során kerüljük az aránytalanul nagy ablakok beépítését, s a házhoz illő formájú és anyagú (álló és nem fekvő arányú) jellemzően faszerkezetű ablakokat alkalmazzunk. Kerüljük a műanyag redőnyöket, különösen a külsőtokos, fehér színűeket. Helyette inkább zsalugátereket, spalettákat, vagy természetes (tornácok, pergolák) árnyékolókat használjunk.

A homlokzatok képzése során formailag és anyaghasználatban is összhangban kell lenni a környezettel annak érdekében, hogy egy harmonikus utcakép jöjjön létre. A közterület felőli homlokzat esetében különösen hangsúlyos a nyílászárók arányának, elhelyezésének módja. Amennyiben egy oromfalas épületről van szó, ez a karakter még inkább meghatározó. Az utcafronti homlokzat az épület legjellemzőbb felülete.

Részletképzés teszi a házat művessé, az építő, a tervező gondosságára utal, az épített igényességét bizonyítja.

AZ ORSZÁG, MÁS TERÜLETEIN MEGÉPÜLT NÍVÓS VIDÉKI ÉPÜLETPÉLDÁK

Az épület faszerkezetei, fa nyílászárói és a kerítések fából készült elemei szerencsés, ha azonos színezést kapnak ez által az összetartozást hangsúlyozva, s a harmóniát az épület és kertje között megteremtve.

◀ ▶ Közösségi ház bővítése (Balázs Mihály)

Megfér-e a régi és az új stílusú épület együtt, egy utcában? Ha a tetőformában, a színekben és az anyaghasználatban harmonizálnak, ha a visszafogottan használjuk az építészeti elemeket, akkor azt mondhatjuk igen, nem kizárt, hogy régi épületek között is jól mutasson egy új, korszerű szerkezetekkel létrehozott, vagy más stílusú épület.

Az épületek természetes anyagok felhasználásával készültek. A kornak megfelelő ízléssel, mérsékelt tördelt/osztott alaprajzzal és tetőzettel. Az osztott tömegnek köszönhető az épületek megfelelő tájba illesztése.

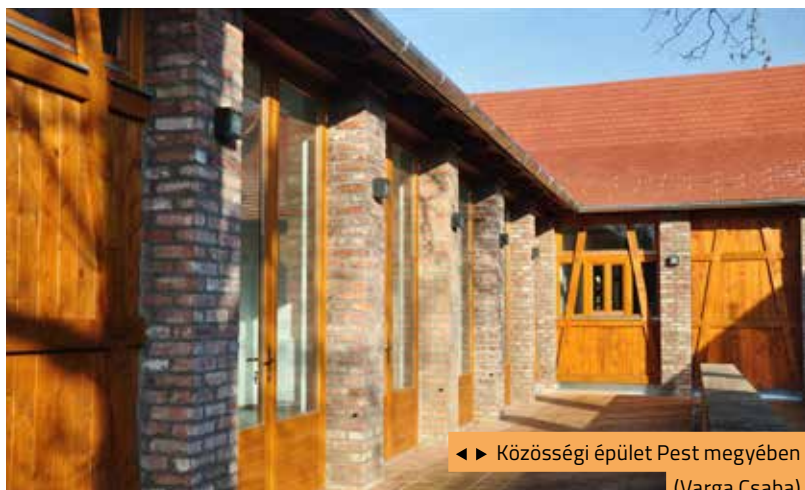
◀ ▶ Földes L., Balogh Cs.: Nagykovácsi

▲ Kockaház felújítása, bővítéses megújítása.
(Pest m. Rád község)

▲ Gortva A., Gorva P., Tompos Zs., Pusztai A.: Balaton-felv.

◀ ▶ Községi épület Pest megyében
(Varga Csaba)

Példa arra, hogy a hagyományos utcaképbe, a hagyományos építésű formavilágba miként lehet beilleszkedni egy teljesen új és modern eszközrendszerrel tervezett házzal.

◀ ▶ Az év homlokzata 2016 (Dankó Kristóf)

◀▶ 2017-ben az „Év háza”
Dénes Gy. Balatonhenye

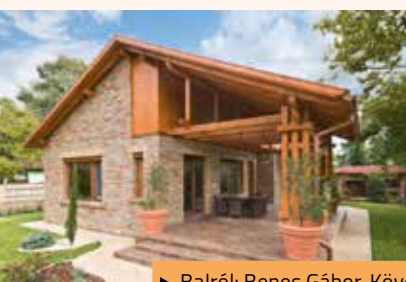

A lepusztult, értékeit veszített és többször átalakított épület felújítása. Az eredeti alaprajzi méreteket csupán egy verandával bővítették. Az épület népies elemeit megtartották, ugyanakkor a kor igényeit is kielégítve korszerű építészeti megoldásokkal felújított épület.

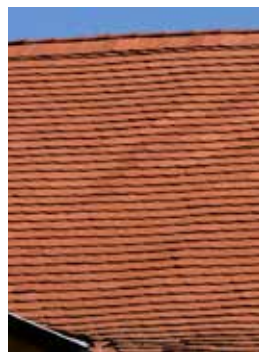
Ha nem felújítás, hanem akciószerűen új épületsor létesítése történik, ez esetben is lehet olyan utcaképet adóan építkezni, hogy bár az épületek látszólag azonosak, de apró részletekben mégis eltérőek, s ettől a házlakók egyéni ízlését, elgondolását követni képesek.

Ha új épületet hozunk létre, akkor is követhetjük a hagyományosnak tűnő, a falusi településképbe illő építési formákat, akár lakóházat, akár gazdálkodással összefüggő épületet létesítünk.

► Balról: Benes Gábor, Kövér Zoltán és Beda Orsolya, Gelencsér Attila

IDEGEN PÉLDÁKON KERESZTÜL BEMUTATOTT ANYAGHASZNÁLAT, HOMLOKZAT ÉS ERESZALJ MEGFORMÁLÁS:

ELŐTETŐK, TORNÁCOK, PERGOLÁK

A hosszázak sajátos épületrészei a változó kialakítású oszlopos tornácok. A tornácok sokszor nyílással zárulnak az oromfalon. Kialakításuk változatosságát archiválva, meg kell őrizni, s az új építéseknel is alkalmazni azokat. Megőrzésükre nagy hangsúlyt kell fektetni, hiszen a hagyományos építészet fontos elemei. Létesítésük nem az öncélú díszítés, hanem a szigorú funkcionalitás miatt terjedt el ilyen nagy számban. Külső fedett szabadtér, mely árnyékvető a nyári hónapokban, de védelmi rendeltetésű a csapó esőben.

A pergolák, lugasok növényekkel befuttatva és teraszok biztosíthatják kertünk intim, árnyékos pihenőhelyeit, vagy társasági összejövetel befogadó helyszínei lehetnek. Ezért kialakításuk nagyon személyre szabott kell, hogy legyen, egyéni ízléssel megformált.

Hagyományos épület bővítése, természetes anyagok használatával. A bővítés alkalmazkodott az épület eredeti arányaihoz, a tetőablakok nem bontják meg a tető egységét, mivel összefogva jelennek meg az épületen a tető kiemelésével.

◀ A Pest megyei felújított és bővített parasztházból kialakított épület jó példája az utólagosan részben beüvegezett tornácnak és a házhoz később épült üveges verandának. Az utólagosan épült szerkezetek az épülethez illően fából készültek, osztásuk és díszítésük szépen illeszkedik a meglévő népies épülethez.

AJTÓK, ABLAKOK, ÁRNYÉKOLÓK

A homlokzatok meghatározó jellemzője a nyílások aránya, kiképzése, anyaga és alakja. A hagyományos nyílásméretek és azok vízszintes és függőleges méretarányának a megválasztása erősen befolyásolja az épület megjelenését. Különösen a régi épületek felújítása során kerüljük az aránytalanul nagy ablakok beépítését, s a házhoz illő formájú és anyagú (álló és nem fekvő arányú) jellemzően faszerkezetű ablakokat alkalmazunk. Kerüljük a műanyag redőnyöket, különösen a külsőtökos, fehér színűeket. Helyette inkább zsalugátereket, spalettákat, vagy természetes (tornácok, pergolák) árnyékolókat használjunk.

▲ ▼ Pilisi vályogház bővítése Csóka Balázs terve”

A homlokzatok képzése során formailag és anyaghasználatban is összhangban kell lenni a környezettel annak érdekében, hogy egy harmonikus utcakép jöjjön létre. A közterület felőli homlokzat esetében különösen hangsúlyos a nyílászárók arányának, elhelyezésének módja.

Egyre jobban divat és kedvelt árnyékoló az épületeken a zsalugáter. Ennek eredete Németországból való. A zsalugáteres (német eredete: schallugader) ablak a polgárosodás jeleként kismemesi, városi polgári körökből került a gazdag parasztság révén falura.

Javaslat: A nyílászárók kialakítása nagyban hozzájárul az épület homlokzatának összképéhez. A tetősíkból túlzottan kiemelkedő felépítmények kerülendőek. Tetőablakok esetében javasolt a tetősíkban fekvő ablakok beépítése. A hagyományos fa nyílászárók műanyagra cserélése a homlokzat összképét jelentős mértékben átalakítja. Új épületek esetében egyre nagyobb szerepet kapnak a nagyméretű és változó arányú üvegfelületek.

A hagyományshoz hasonlóan az új épületek nyílásainak összehangolt, olykor a homlokzaton sajátos ritmust eredményező alkalmazása, megfelelő mérete és aránya a településképben kedvező hatást eredményez.

Új épületen alkalmazott hagyományosnak tűnő ablaknyílás, vagy régi épület hagyományos ablaknyílásában elhelyezett új ablak, ha gondos a tervezés igen impozáns hatást kelthet. Használjuk bátran új épületeinken a harmonikusan összeillesztett anyagokat, színeket a homlokzatok és a nyílászárók kialakításakor.

SZÍNEK ALKALMAZÁSA ÉPÜLETEKEN, RÉSZLETEK

Sárisáp hagyományos épületeinek színezésére használatos volt a fehér valamint sárga különböző árnyalatai. A mai színezéseknél a halványabb pasztellszínek használat ajánlatos. Az alábbi természetes kőlabazattal rendelkező épület utólagos hőszigetelése után a lábazati kő színével harmonizáló homlokzati színeket alkalmaztak.

Az ereszképzés gyakran fagyálló téglával kirakott, mely biztosítja a lefagyás elleni védelmet, miközben dísz a homlokzatnak.

Sárisápon az épületek színezésekor a pasztell és földszínek alkalmazása gyakori. Több zöld árnyalatú ház is előfordul. A homlokzatokat sok esetben különböző színű vízszintes csíkozással vagy mintákkal teszik változatossá. A következőkben bemutatunk néhány jó helyi példát a vakolatszínezésekre.

Eltérő anyaghasználattal szintén megtörhető a nagyobb méretű falfelületek egyhangúsága. Vigyázni kell azonban, hiszen a kevesebb néha több. Két-háromféle anyagú, mintázatú, színű vagy struktúrájú anyagnál többet nem érdemes használni.

Eltérő anyaghasználattal szintén megtörhető a nagyobb méretű falfelületek egyhangúsága. Vigyázni kell azonban, hiszen a kevesebb néha több. Két-háromféle anyagú, mintázatos, színű vagy struktúrájú anyagnál többet nem érdemes használni.

Az épületekhomlokzatainak és nyílászáróinak festésénél is javasolt a szolid, természetes színek használata. Az alábbi ábrán ehhez kívánunk irányt mutatni. A paletta azt kívánja szemléltetni, hogy az élénk, harsány színek kerülendők. Az árnyalatokban lehet eltérés, a csupán fő változatokat kívántuk érzékeltetni, az illusztráció tovább bővíthető a településre jellemző -és a mintától jelentősen nem eltérő- színekkel.

A tető színének megválasztásakor is gondolni kell a környezetben alkalmazott tetőszínekre, a rálátás lehetőségére. Sárísápon nagy számban van még jelen a szürke rombuszpala fedés. Ez által a régebbi épületek tetőzete jellemzően semleges, vagyis szürke. A héjazat lecserélésekor javasolható a természetes pala alkalmazása, vagy a kevésbé harsány piros cserépfedés választása. Kerülendő a bordó és kék színű héjazat alkalmazása. A háztető héjazatának anyagválasztása során kerülendő a bitumenes zsindely, bitumenes lemez, cserpes lemez, műanyag és fém hullámlemez, valamint a hullámpala alkalmazása. Javasolt anyagok a hornyolt cserépfedés, hődfarkú cserépfedés, korcolt fémlemez, s megfelelő tetőfelület esetén a betoncserép.

JÓ PÉLDÁK KERTEKRE, ZÖLDFELÜLETEKRE

7

MAGÁNKERTEK, UDVAROK ZÖLDFELÜLETEI, MELLÉKÉPÜLETEK

A kertek zöldfelületei üde foltjai a teleknek. „Az én házam, az én váram” mondás nagyon igaz a kertre a ház körüli udvarra, mely sokat mond el a ház lakójáról.

Saját kertünkön belül akárcsak a közterületeken érdemes az őshonos növényfajtákat választani. Az építkezés megkezdésekor mérjük fel a meglévő állományt, és az arra érdemes, megfelelő fajú és jó egészségi állapotú egyedeket tartjuk meg, mivel egy fa kifejlődése hosszú évekig tartó, lassú folyamat. Törekedjünk a többszintes, gyepes-cserjés-fásszerű növényzet kialakítására. Részesítsük előnyben a falura és környező tájra jellemző növényállományt, az ültetés helyszínéhez illő habitussal. Bár az örökzöldek egész évben jó takarást biztosítanak, de alapvetően tájidegen fajok, túlzott alkalmazásuk disszonáns hatást eredményez a tájban, ezért csak mértékletesen alkalmazandók és a honos fajtákra célszerű szorítkozni.

A táj- és természetidegen kerti elemek, pl. sziklakertek, vagy kertitörpék, „tucat” szobrok alkalmazása kerülendő, giccses hatást kelt. Általában véve kerülni kell az épített, mesterséges elemek túlzott alkalmazását, a funkcionalitásra, természeti elemekkel való harmóniára kell törekedni.

A kert elrendezését, különböző funkcióit is érdemes előre megtervezni vagy megterveztetni. A házunkon belül sem közömbös, hogy melyik helyiség milyen funkciókat lát el, és ezek egymáshoz képest hogyan helyezkednek el.

Ugyanígy a kerten belül is előre kell döntenünk, hogy milyen tevékenységeket hol szeretnénk végezni, az adott kertrész pihenés, játék, sport céljára vagy éppen veteményes kialakításra szánjuk. A kert és az épület viszonya is meghatározó, nem mindegy például, hogy a nappaliból kitekintve milyen látvány tárul elénk. Ezeket a szempontokat végiggondolva alakíthatjuk ki kertünkben az ideális tereket és látványelemeket a megfelelő anyaghasználattal és odaillő növényfajok alkalmazásával. Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy milyen intenzíven kívánjuk fenntartani kertünket, mivel ha kevés időt tudunk rá fordítani, célszerűbb igénytelenebb, kevesebb törődést igénylő növényfajtaakat pl. nyírást nem igénylő gyeppótló évelőket telepíteni nagy felületen.

Az előkert általában egy szűk terület a ház és a kerítés között, ezért növényzete, kialakítása erősen befolyásolja az utcaképet, a ház megjelenését, vagy éppen meg nem jelenését az utcában. Bármennyire is szép növényzetet ültetünk az előkertekbe, sőt a kerítésen kívülre is, ha teljesen elfedik az épületek látványát, akkor arctalanok lesznek az utcák, nem érezzük, hogy házak között vagyunk, csak változó szépségű kerítéseket és a gazdagon telepített növényzetet észleljük. Ezért ahol van ott nagyon fontos településképi szempontból az előkert kialakításának módja, összhangoltsága. Mivel a közterületről ez a kertrész látható leginkább, és hazaérkezésünkkor minket is ez fogad, kü

Egy változatos szín- és formavilágú, virágokkal, évelőkkel és kisebb cserjékkel ízlésesen beültetett kertrész igen vonzó látványt nyújt. Ugyanakkor, ha a növényzet elfedi az épületek látványát, akkor arctalanok lesznek az utcák, nem érezzük, hogy házak között vagyunk, csak a kerítéseket és a növényzetet észleljük. Az előkertbe tehát alacsonyabb növésű lombhullató fákat és bokrokat telepítsünk.

A kertek megpihenést biztosító, vagy társasági összejövetel befogadó helyszínei a teraszok. Ezért kialakításuk nagyon személyre szabott kell, hogy legyen, egyéni ízléssel megformált. A magánkertek látványa csak abban az esetben jelenik a településképen, ha rálátással rendelkezik a település több pontja. Sáros terepadottságainak köszönhetően ilyen település. Előfordulnak magaslati pontok, melyek belátást biztosítanak, de van olyan kertrész, vagy terasz is, amely rejtve tud maradni.

A kerti építményeket igyekezzünk a főépület stílusához illeszkedve kialakítani, használjunk természetes anyagokat. Ha rendeltetése ellátásában ez nem okoz megoldhatatlan problémát, a természetes anyagokat részesítsük előnybe: a helyi, földszínekhez illeszkedő kőanyagok használatát és a könnyű-szerkezetes fa építményeket. A melléképületek utcára merőleges vagy azzal párhuzamos gerincű oromfalas épületek jellemzően téglalapúak. cserépfedéssel. Akár önállóan, akár a főépülethez kapcsolódóan épülnek a melléképületek minden esetben ugyanolyan gondossággal és igényességgel tanácsos az épületeket kialakítani.

Minél kisebb felületet burkoljunk le, a nagyméretű összefüggő falfelületeket futtasuk be növényekkel. Ha a házunk előtt van előkert, alacsonyabb növésű lombhullató fákat és bokrokat telepítsünk, hogy ne takarja el épületünk homlokzatát. Mivel a közterületről ez a kertrész látható leginkább, és hazaérkezésünkkel minket is ez fogad, igényesen alakítsuk ki, hiszen egy virágokkal szépen beültetett terület kellemes hangulatot áraszt.

A járőfelületek jobban illenek a kertbe, ha természetes anyagokból készülnek. A kerti járdák, utak természetes anyagai akárcsak a támfalai is lehetnek kőből, téglából, fából,

Szűk udvarokban és domborzatát tekintve változatos terepalakulatokon mindig nagy gond a gépjárművek elhelyezése, tárolása. Ezért kényszerülnek a kerítések közelében, esetleg az elő-kertes házaknál már az előkertben biztosítani gépkocsi beállót. Kedvezőbb megoldás, ha az épület mellett, vagy a kapubejárattól nem messzire található hely és megoldás a járműelhelyezésre.

KERÍTÉSEK, TÁMFALAK

Mivel a kerítések a köz- és magánterület határán helyezkednek el, meghatározó elemei egy-egy utcaképnek. Ha például egy szűk utcát magas, tömör kerítések határolnak, az nyomasztóan hat a járókelőkre, úgy érezhetik magukat, mint egy labirintusban. Ugyanez elmondható a nagyméretű sövények telepítésekor is. Az utca és az épületek hangulatához illeszkedve célszerű kiválasztani a kerítés magasságát, színét, anyaghasználatát és formáját. Előnyös lehet a helyi, természetes építőanyagok használata, valamint ha egy-egy utcában egyedi arculati jellemzők jönnek létre.

A közterületek felől gyakran csak a kerítések és a kapuk jelzik, hogy milyen stílusú, milyen karakterű lehet az épület mögötte.

A településen a kerítések jellemzően áttört kialakításúak. Sok szép példát láthatunk a településen minőségi és esztétikus kerítések kialakítására. Ezek anyagaikban és formaképzésükben is változatosságot mutatnak. Gyakoriak a lábazatos, hézagosan lécezett vagy fém kerítések, de a növényekkel történő határképzés is izléses látványelemeket eredményezhet. Bármelyik változat mellett döntünk is, fontos a szomszédokhoz és a saját épületünkhöz való harmonikus illeszkedés.

Ma már ritkán használt, de javasolható tömör kerítés anyaga a vessző is lehet. A vesszőből font kerítések bár nem olyan tartósak, mint a kőfalak, időnként fel kell újítani, mint minden természetes anyaghasználatú elemet.

Kedvező, ha a kerítés sövényből készül, faoszlopokkal, láthatatlan dróthálóval.

- Mintaértékű kerítés és kapu kialakítás. Az alacsony kerítés falazott lábazatát és oszlopait vastag terméskőlapokkal burkolták, így megmaradt a kő nehézkes, tömörszerű megjelenése. A tömör részek között egyszerű lécekből készült betétek vannak.

- ◀ Jó példa arra, hogy a kert intimebb részeinek eltakarásához nem feltétlenül szükséges magas tömör kerítést építeni, megoldható növényzettel is. A kapu kissé hátrahúzott síkja a kerítésvonalától lehetővé teszi, hogy biztonságosan lehessen kihajtani a gépkocsival a szűk utcában is.

KÖZTERÜLETEK, UTCÁK, TEREK, ZÖLDFELÜLETI BERENDEZÉSEK

A közterületek biztosítják a településen a különböző területek közötti útvonalat, a közművek is ezen a sávon futnak, illetve tereivel és közkertjeivel a közösségi élet kiemelten fontos színhelyei. A közterületeket bárki bármikor használhatja, a közterületek minőségi kialakítása ezért nagyban hozzájárul ahhoz, hogy otthonosnak érezzük a környezetünket. A közterületek megjelenés, minősége nagyban meghatározza az adott település karakterét, arculatát, a látogatók, a kirándulók számára mély benyomást keltve.

A közterületi fasorok kiemelik a meghatározó útvonalakat, lombkoronájukkal árnyékolnak, felfogják a port és tisztítják a levegőt. A fafajok kiválasztásánál és telepítésüknél vegyük figyelembe annak ellenálló képességét, a kifejlett növény méretét és formáját. A közlekedésbiztonsági szempontok mellett az utcában elhelyezett infrastruktúra és közmű elemekre is legyünk tekintettel, hiszen a felsővezetékek miatt megcsonkolt növények nem nyújtanak olyan szép látványt, de gondoskodni kell arról is, hogy a fa gyökerei számára is megfelelő nagyságú, közművektől mentes terület álljon rendelkezésre. Légvezetékkel „terhelt” közterületen tehát alacsonyabb, kisebb lombkoronát növelő fák vagy cserjék telepítése javasolt.

A lakosok által öltöztetett házuk elé ültetett növények sokfélesége rendezetlen utcaképet eredményez. Törekedni kell az egységes fajú és korú, táji adottságoknak megfelelő, honos fafajták telepítésére, lehetőleg az utcák mindkét oldalán. Kerülni kell az agresszíven terjedő, ún. inváziós, továbbá az allergén, vagy egyéb szempontból zavaró hatású (pl. szemetelő) fajokat.

A közterületeken a burkoló anyaghasználat is átgondolt legyen, s Sárísápnak arculatot adó. Javasolt a természetes anyagok alkalmazása Sárísáp arculatához illő. A járdaburkolatokat, sőt egyes esetekben a teherforgalmat lebonyolító útburkolatokat is a természetes alapú és elemes burkoló anyagokból kívánatos kiépíteni. Lehet a járda, vagy a díszburkolat természetes kőburkolat (kiskocka bazalt kövekből, vagy téglából megrakott, olykor fakockából).

A járófelületek is jobban harmonizálnak a zöld környezettel, ha természetes anyagokból készülnek. A kerti járdák, utak vagy a támfalak anyagául válasszunk terméskövet, de jó lehetőségek rejlenek a téglá vagy különböző faanyagok alkalmazásában is. Minél kisebb felületet burkoljunk le, összefüggő, jól fenntartható zöldfelületeket kialakítva.

Sárisápon számos táji és természeti érték, védett élőhely található, melyek megőrzése és jó állapotban tartása kulcsfontosságú. Odafigyelést igényel, de nagyon előnyös lehet a tájképi szempontból, ha meglévő faállományt megőrizzük, a hiányzó egyedeket pótoljuk őshonos, a helyi adottságokat jól viselő növényzet ültetésével. Egy-egy nagyméretű lombkorona vagy növénycsoport komoly hatást gyakorolhat a környezet mikroklimájára, árnyékoló hatásukkal biztosítani tudják a lakók védelmét. A vízfolyások mentén kialakuló dús növényzet is rendkívül jótékony hatással van a település életére.

A településen a közterületek jelentős része komoly szintkülönbségek áthidalására szolgál. A rézsűk zöldfelületeit könnyen karbantartható cserjékkel, évelőkkel javasolt betelepíteni, amelyek a dekoratív megjelenés mellett erózió ellen is védelmet nyújtanak.

A közterületek rendezettségét több tényező befolyásolja: annak gondozottsága, megfelelő szélessége, növényzettel való ellátottsága, a vízelvezetés megoldása, a járdák állapota, a kerítések kialakítása, mind-mind meghatározói a lakókörnyezet hangulatának. Ha telkenként vált a járdaburkolat, a behajtó kiépítésének jellege, ha telkenként más a növényzet, akkor tehetünk bármit a telken belül, hogy illeszkedjünk a környezetünkhöz, nem lesz az egységes és harmonikus az utcakép.

▼ A nagyméretű falfelületeket bátran futtassuk be növényvel.

REKLÁMOK, CÉGÉREK, MŰSZAKI ÉPÍTMÉNYEK

8

REKLÁMHORDOZÓK

A reklámok és cégek fontos alkotóelemei az utcaképnek a település arculati jellemzőinek. Ha nagyon zavaros és sok stílust képvisel, nem tölti be szerepét, a településképet pedig vizuálisan elszennyezi. Napjainkban nagy jelentőséggel bír a közlés formája, stílusa. Egy-egy településnek sajátos karaktert adhat az utcanév-táblák megjelenése, az információs eszközeinek rendszere, az üzletportálok és cégek kialakításának módja. Sem a reklámok, sem a hirdető eszközök nem lehetnek „ad hoc” (alkalmi) kinézetűek, egyéni ízlések szerint alakíthatóak. Meg kell tervezni, s előírást kell arra nézve is megfogalmazni, hogy milyen formai jegyeket kell képviselniük egy-egy település, vagy településrész karakteréhez illő reklámeszközöknek és cégeknek. Anyagokban, színekben harmonikusnak kell lenniük környezetükkel és egymással.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Sajátos építményfajtának számítanak a többnyire épületnek nem minősülő, közlekedési, hírközlési, közmű-, energia- és vízellátási, illetve vízgazdálkodási, a bányászati, vagy honvédelmi tevékenységgel összefüggő sajátos technológiájú építmények, amelyekhez rendeltetésüknél fogva sajátos követelmények meghatározása szükséges. Ide sorolandók a különböző műszaki berendezések (pl. az antennák, adótornyok, közművezetékek tartóoszlopai, transzformátorok), amelyek többnyire közterületen jelennek meg, vagy olyan berendezések, melyek az épületekre, vagy egyéb tartószerkezetre szerelendők (pl. parabola antennák, kültéri hűtő-fűtő berendezések, klímaberendezések, napelemek, napkollektorok, vagy egyéb alternatív energiát hasznosító, (pl. szél-, víz, esetleg földenergiát hasznosító) berendezések.

Meg kell fontolni, hogy mennyi napelemet lehet egy épület tetőzetén elhelyezni annak veszélye nélkül, hogy az épület megjelenését ne befolyásolja hátrányosan. A napelemek egyéb gépészeti berendezések szerencsés, ha takarásba tudnak kerülni, hogy ne uradják el az épület építészeti megjelenését. Ha teljes takarásban nem is lehet elhelyezni egy-egy berendezést, legalább arra kell törekedni, hogy a közterületről legkevésbé lehessen észrevenni, ezért mellékhomlokzatra kerüljön elősorbán. A magastető síkjából kiálló, nem a tető hajlásszögét követő napelem, vagy napkollektor használata nem javasolható. Elsősorban a garázsok, teraszfedések, előtetők alkalmasak a napelemek elhelyezésére, s lehetőleg a tetősíkkal párhuzamos síkon elhelyezve.

Általában az antennák, napelemek, napkollektorok szélgenerátorok utcafronti tetőfelületen kerülendők. A kémények jellemzően falazott szerkezettel készüljenek. Ha utólagos fémkémény készül, célszerű azt a tetőn kívül körbefalazva, vagy tartós anyagú építőlemezrel szerelt módon burkolással megoldani, vagy lehetőleg sötétszürke, vagy fekete védőcsővel burkoltan felvezetni a tetőre. A csillogó fémkémények alkalmazása csak rendkívüli esetben sajátos építészeti arculatnál alkalmazható, a hagyományos építőanyagból készült épületek esetében nem.

A parabolaantenna és a kültéri klímaberendezés megjelenése az épület homlokzatának fali sávjában nem szerencsés. Méretüknél fogva a főhomlokzaton idegen elemként jelenik meg, a homlokzatot elcsúfítják, esetleg értékes részleteit eltakarják. Ezért, ha lehet csak a tetőn, s annak is a nagyobb felülettel rendelkező részén helyezzük el a parabolaantennát, álcázva tetőeresz alá a klímadobozt, vagy legalább a nem közterület felől látható homlokzaton. Ha mindenképpen a közterület irányába kell állítani, vagy helyezni a berendezést, akkor legalább ne az utca felőli főhomlokzatra, vagy annak közelében helyezzük el.

A belterületek utcaképet leginkább zavaró látvány a villamos és hírközlési légvezetékek megjelenése az utcák hosszában és azokat lekeresztelően. Egy-egy utcában olykor megjelennek a középvezettségű vezeték magas tartóoszlopai, a kisméretű kisebb méretű tartóoszlopok, a hírközlési vezeték oszlopai, a közvilágítás oszlopai, majd mindezt pókhálószerűen beszövő szabadvezetékek, házakhoz történő lekötések. (Azt szokták mondani, hogy a hó sem tud a földre érkezni annyira sok a vezeték az utca légtérében, hogy azok felfogják.) Ezek elkerülésére – sok más üzemeltetési, üzembiztonsági előnnyel járva – a vezetékeket földben kívánatos elhelyezni. A földkábel-hálózat kiépítésére szolgálnak a járdák, amelyek alatt mindezek elvezethetők. A házakhoz pedig a földben érkező vezeték szintén alulról kerülnek bekötésre, ez által elkerülve a bekötő légvezetéseket. Ilyen módon az utcakép kedvezőbb lesz, s a kilátást nem csúfítják el az oszlopok s a keresztben futó kábelek.

Lakóterületeken, belterületeken az oszlopra helyezett új transzformátorokat (elektromos feszültség-átalakító berendezéseket) nem lenne szabad elhelyezni, a meglévőket fokozatosan le kellene cserélni épített-házak transzformátor állomásokra, melyek a talajon álló és 1,5m-nél nem magasabb fémdobozok formájában jelennek meg jobb esetben a parkosított közterületek sarkán.

A távközlésben nélkülözhetetlen adótornyok telepítését amennyiben technikailag megoldható, célszerű a lehetséges környezeti feltételeknek leginkább megfelelő módon álcázva végezni. A szolgáltató antennákat belterületen magasabb épületek tetőszerkezetére illetve is el lehet helyezni. Külső területen, vagy olyan helyeken, ahol nincsen megfelelő magasságú fogadó hely, ott a „Monopol tornyok”, vagy acélrácsos tornyok építése jöhet szóba. Ilyenkor nagy hangsúlyt kell fektetni a tornyok külső megjelenésére. A természetes anyagok ez esetben is előnyben részesítendőek, így a fa, mint építőelem használata javasolt. Hogyha fémszerkezetű torony létesítésére kerül sor, a lágyabb, íves formák alkalmazása ajánlott.

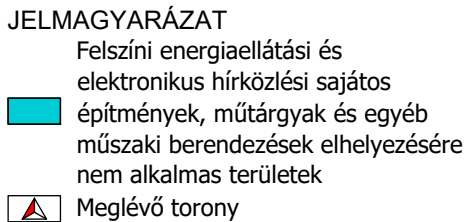

Ha a környezeti adottságok lehetővé teszik, valamint kilátás-rálátás szempontjából is indokolt, kilátóval is kombinálható az adótorony.

A következő képeken néhány jó, esztétikus példát mutatunk be távközlési berendezésekről.

A természetes anyagok álcázási célú használata a hírközlési létesítmények esetében is előnyben részesítendő, így a fa, mint építőelem használata javasolt. Hogyha fémszerkezetű torony létesítésére kerül sor, a lágyabb, íves formák alkalmazása ajánlott. Ha a környezeti adottságok lehetővé teszik, valamint kilátás-rálátás szempontjából is indokolt, kilátóval is kombinálható az adótorony. Sárisáp területén mivel településképi szempontból a teljes közigazgatási terület érzékeny, ennél fogva településképet meghatározó szereppel bír minden területrész, ezért nem javasolt az acélrácsból épített álcázás nélküli torony alkalmazása.

IMPRESSZUM

Megbízó: Sárisáp Község Önkormányzat

Szerkesztő: S.Vasi Ildikó, megbízott főépítész

Szerkesztő munkatársak: Szilágyi Csilla, Tóthné Pocsok Katalin, Varga Márta

Borító és kiadvány tervezés: Sólymos Ágnes
PRO-TERRA Kft.

Fotók:

PRO-TERRA Kft.

Wikipedia.hu

A kiadvány készült a Lechner Tudásközpont ábra- és fotógyűjteményének felhasználásával

*„Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőházám itt e lángoktól ölelt
kis ország, messze ringó gyermekkorom világa.
Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngé ága
s remélem, testem is majd e földbe süpped el.
Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel
egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom,
tudom, hogy merre mennek, kik mennek az úton,
s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon
a házfalokról csorgó, vöröslő fájdalom.”*

/Radnóti Miklós: Nem tudhatom/